

Глеб Лапіцкі

Дзень яднання

2 красавіка — Дзень яднання народаў Беларусі і Расіі. Творчае супрацоўніцтва прадстаўнікоў дзвюх нацыянальных культур відавочнае. І ярка выяўляецца на Міжнародным фестывалі мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”, пра што раскажаў генеральны дырэктар Цэнтра культуры “Віцебск”, дырэктар фестывалю Глеб ЛАПІЦКІ:

— Спаўняецца акурат чвэрць стагоддзя, як была падпісана Дамова аб Саюзе дзвюх краін, што праз некалькі гадоў прывяла да стварэння Саюзнай дзяржавы. Але “Славянскі базар у Віцебску” прытрымліваўся такога сяброўства і супрацоўніцтва яшчэ раней — з першага дня свайго існавання. І цягам усіх 30-ці гадоў застаецца, калі можна так сказаць, прапагандыстам гэтага братэрства.

З КУПАЛАМ У СЭРЦЫ

Як Беларусь адзначыць 140-годдзе з дня нараджэння паэта?

ст. 4-5

МАЙСТЭРСТВА ДАРЫЦЬ КАЗКУ

У Міжнародны дзень дзіцячай кнігі мы вырашылі пазнаёміць сваіх чытачоў з тымі, хто бескарысліва цешыць малечу ўласнымі імпрэзамі.

ст. 6

ПОМНІКІ ПАРТЫЗАНСКОЙ ТВОРЧАСЦІ

У многіх партызанскіх атрадах у гады Вялікай Айчыннай вайны выпускаліся баявыя лісткі, насценныя газеты і рукапісныя часопісы. Унікальныя сведкі...

ст. 15

Дзень яднання

Пачатак на стар. 2

Сапраўды, расійскія артысты — заўжды жаданыя госці на віцебскім свяце мастацтваў.

— Такое супрацоўніцтва, — працягвае Глеб Аляксандравіч, — ахоплівае ўсе гуманітарныя і гуманістычныя напрамкі. І ў выніку прывяло да асобнага фестывальнага праекта, назва якога — Дзень Саюзнай дзяржавы. Гэта далёка не толькі канцэрт у Летнім амфітэатры, але і шматлікія выстаўкі, пленэры, іншыя мерапрыемствы. За гады існавання фестывалю на ім пабывалі прадстаўнікі больш як 75 краін свету. І ўсе, хто да нас прыязджае, бачаць, што ёсць Дзень Саюзнай дзяржавы, які становіцца адным з найбольш яркіх свядчанняў еднасці беларусаў і расіян. Летась з ініцыятывы Дзяржсакратара Саюзнай дзяржавы Дзмітрыя Мезенцава на фестывалі адбыўся круглы стол, дзе разам з іншымі пытаннямі абмяркоўваўся далейшы фармат правядзення такіх дзён. Было вырашана пашырыць фестывальныя мерапрыемствы Саюзнай дзяржавы, прысвяціўшы ім не адзін дзень, а два ці тры. Праграма сёлета XXXI "Славянскага базару ў Віцебску", што пройдзе 13—18 ліпеня, яшчэ ўдакладняецца, узгадняецца. Аднак запланавана, што сёлета Саюзная дзяржава будзе прадстаўлена на фестывалі не толькі эстрадным, але і оперным мастацтвам: гэта будзе асобны оперны канцэрт ці нават форум, які з'яднае майстроў і творчую моладзь. Павінен албыцца канцэрт беларускіх і расійскіх лаўрэатаў міжнародных конкурсаў "Віцебск" розных гадоў, а таксама цікавы саюзны праект у фармаце open air. Трэба інтэграваць тэму Саюзнай дзяржавы ў розныя творчыя мерапрыемствы.

Увогуле пры падтрымцы Саюзнай дзяржавы на фестывалі ладзяцца ўсе самыя знаковыя падзеі. І, у прыватнасці, фінансуецца сцэнаграфія. Бо генерываць ідэі дзеячы культуры могуць без праблем. А вось каб увасобіць усё гэта ў рэальнасці, патрабуюцца сродкі, якія ў тым ліку вылучае і Саюзная дзяржава. Я ж кажу, пры яе падтрымцы адбываюцца самыя яркія праекты! Летась, да прыкладу, гэта была выстава "Залатая халама — душа Расіі". Сёлета плануецца выстава гжэлі. Беларусы і расіянэ пазіцыянуюцца на фестывалі як сапраўдныя брацкія народы. І падтрымка ім адзін аднаго ў сферы культуры — лепшая праява гэтага братэрства.

Адказы з міністэрства

Што турбуе рэгіёны?

"К" працягвае публікаваць адказы на пытанні і прапановы, якія паступілі да супрацоўнікаў Міністэрства культуры падчас правядзення адзіных дзён інфармавання ў рэгіёнах краіны.

1. Было б актуальна, каб Нацыянальная кінастудыя "Беларусь-Фільм" стварала тэматычныя відэаматэрыялы па патрыятычным і духоўна-маральным выхаванні моладзі для трансляцыі ў кінатэатрах перад кінапаказамі.

З сакавіка 2022 года вытворчасць кіналетатвісаў (тэматычных відэаматэрыялаў) будзе ажыццяўляцца Нацыянальнай кінастудыяй "Беларусь-Фільм". Гатовыя кіналетатвісы будуць накіроўвацца дзяржаўнай сетцы кінапракату для іх дэманстрацыі перад кінапаказамі.

2. Аб арганізацыі прэм'ерных і тэматычных паказаў беларускіх фільмаў з удзелам сцэнарыстаў, рэжысёраў, артыстаў на базе раённых Дамоў культуры.

На дадзеным этапе Міністэрствам культуры сумесна з вытворцамі фільмаў фарміруецца план-графік паказаў з улікам тэрмінаў заканчэння вытворчасці фільмаў, графіка занятасці стваральнікаў фільмаў, планаў мерапрыемстваў раённых Дамоў культуры.

3. Разгледзець магчымасць экранізацыі кніг сучаснага беларускага пісьменніка В.Куліка "Вядзьмарка палеская" і "Ваўчыны мох" у жанры, найбольш запатрабаваным шырокай аўдыторыяй глядачоў (гістарычная драма з элементамі містыкі, фэнтэзі, нацыянальнага фальклору).

У красавіку 2022 года гэта пытанне будзе разгледжана на пасяджэнні Савета па развіцці кінематографіі (ідэяна-мастацкі патэнцыял твораў, меркаванні фармат будучага фільма, вызначэнне творчай групы, магчымы механізм і тэрміны распрацоўкі сцэнарыя фільма, магчымыя тэрміны вытворчасці).

Апытанне месяца!

Калі б я быў(ла) міністрам культуры Беларусі, то... (дапішыце)

Нашы чытачы могуць пад сваім імем або ананімна даслаць у рэдакцыю прапановы, якія б яны перш-наперш ахвочыліся ўжываць у Міністэрства культуры.

Самыя цікавыя і канструктыўныя з іх будуць надрукаваныя ў газеце і на сайце. Адрас электроннай пошты: kultura@tut.by, або звяртайцеся па тэлефонах +375 29 294 72 43, 8 017 203 75 74

Чакаем вашы прапановы!

Вяртанне страчанага, прамоцыя створанага

29 сакавіка адбылася чарговая апаратная нарада міністра культуры Рэспублікі Беларусь Анатоля Маркевіча з начальнікамі ўпраўленняў і аддзелаў міністэрства. Дзякуючы сродкам відэасувязі ўдзел у нарадзе прынялі таксама начальнікі ўпраўленняў культуры абласных выканаўчых камітэтаў.

Былі разгледжаныя пытанні выканання інвестыцыйных праграм у сферы культуры, праграм капітальнага рамонту, работ на аб'ектах рэстаўрацыі. Міністр падкрэсліў неабходнасць засваення вылучаных на гэтыя патрэбы бюджэтных сродкаў, асабліва ўвага была звернутая на патрэбу актывізацыі рэстаўрацыйных работ, якія вядуцца на Спаса-Праабражэнскай царкве XII стагоддзя ў Полацку.

Таксама была звернутая ўвага на пытанні забеспячэння кінапракату айчынных фільмаў. Міністр звярнуў увагу на тое, што для вырашэння гэтых задач неабходна перадусім зацікавіць патрабавальнага глядача відовішчымі і якаснымі фільмамі. Да 1 красавіка мусяць быць распрацаваныя планы па падтрымцы айчынай кінаіндустрыі.

Акрамя таго, была адзначана неабходнасць актывізаваць дзейнасць па рэспубліцкіх культурных каштоўнасцях, якія ў розныя часы былі вывезеныя за межы краіны. Міністрам дадзенае даручэнне разгледзець пытанні арганізацыі работы ў гэтым напрамку на пасяджэнні адпаведнай камісіі.

Газета - рэгіёны - чытач

У нашай краіне багата святочных дат, якія можна з пашанай адзначаць і якія не даюць забыцца пра тую ці іншую падзею ў гісторыі народа. У кожным раённым цэнтры ёсць свае арганізатары або рэжысёры, якія рыхтуюць культурную праграму да іх. Хто і як арганізуе святы ў Хойніцкім раёне?

Вольга Юхно, намеснік начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Хойніцкага райвыканкама:

— На кожнае свята мы сумесна з кіраўніцтвам раёна і вобласці завярдаем адмысловую праграму. У нашым раёне ёсць такія спецыялісты, як культурарганізатар цэнтры культуры "Хойнікі" Паліна Арцём'ева і рэжысёр народнага тэатра Марына Імшанецкая, якія падрыхтоўваюць мерапрыемства да рэспубліканскіх або раённых свят. Гэта іх прафесійны занятак. Бліжэйшая дата, якую будзе ўзгадваць у нашым раёне, — 36-годдзе аварыі на Чарнобыльскай АЭС. Традыцыйна напярэдадні моладзь са свечкамі пройдзе да цэнтры горада, а на наступны дзень адбудуцца арганізаваныя спецыялістамі канферэнцыі з лівідатарамі аварыі, мітынг і канцэрт-рэквіем.

На мінулым тыдні ў сур'ёзным канкурэнтным адборы была вызначана "Культурная сталіца — 2023" — горад Слуцк. Чым адміністрацыя заапанавала здзіўляць мясцовых жыхароў і яго гасцей?

Наталія Чарнушэвіч, намеснік старшыні Слуцкага райвыканкама:

— Сапраўды, мы вельмі хацелі, каб гэты ганаровы статус быў нададзены нам, таму аб'яўленне Слуцка культурнай сталіцай у 2023-м было, безумоўна, вельмі прыемным і радасным. Наперадзе — год на-

ладжвання ўнікальных творчых, турысцкіх і эканамічных праектаў, якія назаўсёды ўвойдуць у нашу гісторыю і падштурхнуць да яшчэ большага развіцця нашага горада. Усе праекты па рэалізацыі культурнай прасторы на падмурку старажытнай гісторыі горада мы не будзем раскрываць, але, напрыклад, на ўзвекаванне сімвала Слуцкіны — шляхецкага шаўковага пояса — мы зробім асаблівы націск.

Газета "Культура" сочыць за лёсам Будслаўскага храма. Нагадаем, што год таму гэты помнік архітэктуры і гісторыі пацярпеў ад пажару. Да наступлення вясенска-зімовага перыяду з дапамогай дзяржавы і ўсіх людзей добрай волі тут быў наладжаны часовы дах, але работы далёка не скончаны. У якім стане сёння Будслаўскі храм?

Дзмітрый Дубовіч, ксёндз-пробашч Будслаўскага парафіі:

— Запэўніваю, што часовы дах вытрымаў вясеннюю і зімовую непагадзь. На яго можна спадзявацца яшчэ 5 гадоў. Работы сёлета, хутчэй за ўсё, працягнуцца, мы неўзабаве чакаем падвоз будаўнічых матэрыялаў. Але галоўная нарэшце задача сёння — скончыць састаўленне праектна-каштавыснага плана, бо рэстаўрацыя падлягае не толькі даху, але і падмурку, сутарэнні, сцены, вежы, ганак. Шэраг спонсараў гатовы ахвяраваць сродкі на работы, але яны хоць і ведаць канкрэтныя лічбы. Апошнім разам нам дапамагла дзяржава, пералічыўшы грошы з леташняга дзяржаўнага суботніка. Такім чынам, план па ліквідацыі наступстваў пажару ёсць, і ўсе зацікаўленыя людзі прыкладаюць намаганні па яго рэалізацыі.

Падрыхтаваў
Павел САЛАЎЕЎ

Днямі падвялі вынікі і вызначылі пераможцаў адразу два міжнародныя тэатральныя форумы: 15-ы маладзёжны "M.@rt.Кантакт" у Магілёве і 6-я дзіцячыя "Крокі" ў Мінску. Галоўныя ўзнагароды паехалі ў Пінск і Мазыр.

Лепшым спектаклем "M.@rt.Кантакта" эксперты савет, складзены з прафесіяналаў тэатральнага мастацтва, назваў ужо неаднаразова прызнаны на іншых фестывалях ды конкурсах "Вій" Палескага драматычнага тэатра з Пінска. Гледачы абралі свайго пераможцу — спектакль "Княжна Мэры" Тэатральнага праекта "ТрыФармат" з Верай Палыкавай у адной з цэнтральных роляў. Маладзёжнае журы, што працавала самастойна, вылучыла "Варшаўскую мелодыю" сталічнага Новага драматычнага тэатра. Гэты спектакль дадаў у афішу форуму ў апошні момант, замяняючы эрванскі калектыў, што не змог прыехаць. І атрымаў адразу два прызы, бо эксперты адзначылі яго спецыяльным дыпламам "За дакладнасць раскрыцця драматычных вобразаў, выразнае рэжысёрскае рашэнне спектакля". Яшчэ адзін спецыяльны дыплом быў аддадзены заслужанаму артысту Беларусі, прафесару Уладзіміру Мішчанчуку — "За вернасць традыцыям псіхалагічнага тэатра, унікальнае ўвасабленне вобраза дырыжора Мілера ў спектаклі "Фальшыўная нота" Тэатра-студыі кінаакцёра".

— "M.@rt.Кантакт" стаў пацверджаннем беларуска-расійскага сяброўства, — заўважыла член экспертнага савета, доктар мастацтвазнаўства Вераніка Ярмалінская. — Бо ў выніку ў яго асноўнай праграме прынялі ўдзел 9 тэатраў Беларусі, якія паказалі 10 спектакляў, і 3 калектывы з Расіі. Атрымаўшы фестываль да гледачоў, які сабраў апрабаваныя айчыннымі спектаклі і пакінуў самыя лепшыя ўражанні. Да магілёўскіх сцэнічных пляцовак дадалася бабруйскай — і паўсюль гледачы цудоўна прымалі артыстаў. Пінскі "Вій", акрамя форуму, таксама быў паказаны ў Бабруйску — ужо як гастрольны спектакль. І зноў з аншлагам.

Не пуставаў залы і на VI Мінскім міжнародным дзіцячым тэатральным форуме "Крокі". Уздзелнікі і гледачы адзначылі яго вельмі добраю арганізацыяй — літаральна "як па нотах". Дарчы, мелі фуры на ім і юныя музыканты, што выступалі ў фэа. Асабліва "запаліў" публіку ансамбль сакафоняў Sax's Time сталічнай ДМШМ № 14. На тэатральную тэматыку была скіравана выстава, зладжана ўсімі трыма мастацкімі школамі Мінска.

— Найбольш істотным у тэатры з'яўляецца суперажыванне, — пракаментавала вынікі "Крокаў" кіраўнік тэатра "Людзі і Лялькі", педагог, рэжысёр, член аб'яднання рускамоўных

Пераможна-тэатральныя ўражанні

Сцэна са спектакля "Вій"

тэатраў замежжа Валянціна Карташова, якая ўзначаліла журы замест захварэлай Лідзіі Манакавай. — Таму Гран-пры мы аддалі таму спектаклю, дзе ў большай ступені атрымалася пералашаць гэты ланцужок суперажывання — ад п'есы да артыстаў і далей да глядачоў: пераможцам стаў спектакль "Да пабачэння, яр!" Дзіцячай школы мастацтваў № 3 горада Мазыра. Адзначаны былі ўсе калектывы без выключэння, у дыпломах пазначаліся лепшыя рысы іх спектакляў. Увогуле самым удалым момантам ва ўсіх паказах была знешняя выразнасць, цікавыя і разна-

Сцэна са спектакля "Княжна Мэры"

стайныя рэжысёрскія рашэнні. А галоўнай праблемай, на маю думку, з'яўляецца выбар драматургіі, дзе была б наяўнасць палзейнасці, адкрытага канфлікту, блізкага дзеям. Бо тэатр павінен вучыць не скардзіцца на ўласныя болыкі-хваробы, а спачуваць чужым.

Прыз глядацкіх сімплатый атрымалі "Кветкі для Элджэрнона" дзіцячай тэатральнай школы-студыі "Артбум" з Мінска, адзначаны журы за лепшае музычнае афармленне. Лепшая сцэнаграфія была знойдзена ў бабруйскім спектаклі "У пошуках шчасця", крэатыўнасць і арыгінальнасць рашэння — у "Жамчужыне" сталічнай ДШМ № 2, творчая смеласць — у "Хроніках Нарніі" з Брэста, акцёрскі ансамбль — у гродзенскім "Нязнайшы", лепшае рэжысёрскае рашэнне — у спектаклі "Дарагі Бог!" Салігорскай ДШМ, прафесійны падыход да абранага жанру — у лялечным "Насарогу і Жырафе" з той жа школы, захаванне духоўных каштоўнасцей — у спектаклі "Кадзіш" з Кішынёва (Малдова), што паказваўся ў запісе.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Меркаванне падпісчыкаў

Гэта мая газета

Тачыяна Лайша, дырэктар Баранавіцкай раённай цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы:

— Памятаю, калі я была яшчэ вучаніцай і студэнткай, то мая матуля выпісвала шмат газет, сярод якіх была і "Культура". З 2006 года я пачала працаваць у аддзеле культуры Баранавічаў, затым Баранавіцкага раёна і асабіста ўжо не выпісваю газету, бо кожны новы яе нумар адразу трапляе мне ў рукі. На сённяшні дзень бібліятэчная сістэма Баранавіцкага раёна выпісвае 16 камплектаў газеты. Усё, аб чым пішацца ў ёй, мне даспадобы. Вялікую цікавасць перш за ўсё выклікае рубрыка "Гістарыяграф", таксама з задавальненнем знаёмлюся з такімі рубрыкамі, як "Актуальна", "На лодным месцы", "Праекты развіцця", "Традыцыі", "Славуцья землякі". Хоцацца, каб працягвалі пісаць пра гісторыка-культурныя каштоўнасці Беларусі. Працуючы ў бібліятэчнай сферы, мне і чытачам хацелася б, каб бібліятэчнай справе надавалася больш увагі з пункту гледжання сучасных тэхналогій.

Алена Абрамчык, старшы навуковы супрацоўнік Дзялаўскага музея:

— Выпісваем "Культуру" на музей. Чытаем. Газета вельмі падабаецца. Тэмы асветляюць а разнастайныя — як рэспубліканскага ўзроўню, так і абласныя, раённыя культурныя навіны. Асабліва падабаецца рубрыка пра тэатральныя прэм'еры. У нас не заўсёды ёсць магчымасць наведаць тэатр, а хоцацца ведаць свежыя навіны, новыя тэатральныя тэндэнцыі, а часам і выбраць нешта для прагляду і паездкі ў сталіцу. Аднак асабліва цікавай для мяне асабіста з'яўляецца гістарычная тэма, бо працую ў музеі і часта з матэрыялаў "Культуры" даведваюся пра малавядомыя факты, звязаныя з маёй малой радзімай. Потым даследую, паглыбляюся і сама пішу для сваіх землякоў матэрыял у раённую газету. Хацелася б больш чытаць пра раённыя музеі, у кожным куточку Беларусі яны вельмі цікавыя. На маю думку, тады б людзі іх часцей наведвалі, прыязджалі з розных мясцін нашай краіны ды і наогул з розных іншых краін.

ЧЫТАЙЦЕ І ПАПІСВАЙЦЕСЯ НА "КУЛЬТУРУ" ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

Сёлета спаўняецца 140 гадоў з дня нараджэння прарока і духоўнага лідара нашага народа Янкі Купалы. І гэта час “рабіць агледзіны”, ці “не збрыў дзе проч” яго скарб. Здавалася б, песняру забыццё не пагражае. Але аптымізму ў мяне трохі ўбавілася, калі ўбачыў дакументальную стужку Віктара Аслюка “Янка Купала” (“Беларусьфільм”, 2017). У ім звычайныя беларусы спрабуюць прыгадаць хоць які радок класіка — і мала каму ўдаецца. Атрымліваецца, літаратурнаму волату дагэтуль патрэбны піяр. Які плён маем цяпер і што запланавана на юбілейны год?

З мінулай круглай даты, 130-годдзя паэта, зроблена шмат. У рамках выставачнага праекта “Янка Купала ў дыялогу культуры” творчасць нашага класіка прэзентавалі ў Арменіі, Эстоніі, Турцыі, Францыі і іншых краінах. Створаны новыя экспазіцыі ў філіялах купалаўскага музея ў Акапах і Ляўках. Да чарговага юбілею правялі рамонт у Вязынцы: супрацоўнікі “Белрэстаўрацыі” абнавілі гонтавы дах роднай хаты песняра. На гэтыя работы пайшло каля 80 тысяч рублёў з рэспубліканскага бюджэту. Абнаўлення чакае філіял музея ў Яхімоўшчыне — колішнім маёнтку, дзе нарадзіліся “А хто там ідзе?” і іншыя творы, якія ўвайшлі ў зборнік “Жалейка”. Праект экспазіцыі гатовы, але перад яго ўвасабленнем трэба адрамантаваць стары будынак. Пытанне адкрытае.

І ўсё ж гадоўны падарунак паэту і нам — зрабіць так, каб не перастала гукаць Купалава слова. На гэта скіраваны шматлікія акцыі ва ўстановах культуры па ўсёй краіне. Натуральна, ролю рухавіка бярэ на сябе Купалаў дом — мінскі музей творцы.

КА МНЕ Ё ГОСЦІ З ПРЫВІТАННЕМ ШЧЫРЫМ...

У Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы заўсёды няма наведвальнікаў. Сакрэт папулярнасці просты — супрацоўнікі ведаюць, як ажывіць экспазіцыю. Напрыклад, дзесяць замест традыцыйнай экскурсіі прапаноўваюць квест “У пошуках папараць-кветкі”. Каб атрымаць запаветны падарунак, маленькія наведвальні-

З Купалам у сэрцы

кі мусяць справіцца з шэрагам пытанняў, адказы на якія трэба знайсці ў экспазіцыі. Потым і адпачыць можна па-купалаўску: на адмысловых музейна-педагагічных занятках раскажуць, як паэт бавіў вольны час і якія стравы гатавала яго жонка. Яшчэ больш інтэрактыўна стала ў юбілейным годзе. У апошні чацвер кожнага месяца ўстанова запрашае на сустрэчы “Купала. 12 адкрыццяў”, дзе фандавікі, экспазіцыянеры і супрацоўнікі адзела культурна-адукацыйнай работы распавядаюць пра цікавыя старонкі біяграфіі творцы і дзеяцтва гісторыямі з жыцця музея.

Таксама ў святочнай праграме — традыцыйны Купалаўскія

Квест “У пошуках папараць-кветкі”

ходзім ад дару яшчэ маладога паэта знакамітаму калегу да падарункаў музею ўжо прызнанага ў свеце творцы. Дапаўняе выставу жывапіс Генрыха Бражаўскага і Эдуарда Белагурава.

У маі “Ад шчырага сэрца” сасупіць месца экспазіцыі “Класікі: Янка Купала і Якуб Колас. Ці спарышы мы з ім?..”.

У верасні адкрыецца выстава “Спадчына” да стагоддзя аднайменнага зборніка Янкі Купалы і Дня народнага адзінства. Таксама запланаваны сумесныя экспазіцыі “Шчаслівых перамог, свабодны мой народзе!” з Беларускай дзяржаўным музеем гісторыі Вялікай Айчыннай вайны і “Ураджай друкаванага слова” з Нацыянальнай бібліятэкай Беларусі.

НАВІНКІ ДЛЯ КНІЖНЫХ ПАЛІЦ

Напярэдадні юбілею выдавецтва “Мастацкая літаратура” выпусціла творы Янкі Купалы ў двух тамах. Яны працягнулі праект “Народная бібліятэка”: змест кніг вызначаюць чытачы. Па іх прапанове ў першы том увайшлі найбольш папулярныя вершы класіка, у другі — п’еса “Паўлінка” і паэмы. Гэты падарунак прыхільнікам беларускай літаратуры зрабілі яшчэ напрыканцы мінулага года, сёлета ж плануецца перавыданне каталога фатаграфій Янкі Купалы “Ты гэтых вачэй не забудзь...” — пера-

сустрэч, памяці пра каханне, сяброўства і супрацоўніцтва. Росчыркі піра на “Жалейцы” — уласнаручны надпіс рэдактара зборніка Браніслава Эпімаха-Шыпілы, а кароткае “Даражэнькаму Янцы Купале на шчырую памятку. Паўлінка” лацінкай пакінула на сваёй фотакартцы Паўліна Мядзёлка.

— У Вільні падчас Першай сусветнай вайны Янка Купала сустрэўся з Валерыем Брусавым, падарыў яму свае кнігі “Адвечная песня” і “Шляхам жыцця”. Рукой аўтара пазначана: “ад учэніка і паклонніка”. Далей мы паказваем пазнейшыя прадметы з дароўнымі надпісамі музею, — расказвае вучоны сакратар Галіна Варонава. — Такім чынам пера-

дні. Гэта Купальская ноч і жалыбіны на Вайсковых могілках у гадавіну гібелі творцы, свята паэзіі ў Ляўках, цырымонія ўскладання кветак да помніка песняру ў яго дзень нараджэння, Рэспубліканскае свята паэзіі, песні і народных рамёстваў “З адною думкаю аб ішчасці Беларусі...” у Вязынцы.

УВАГА НА АРТЭФАКТЫ

Выставачны год у музеі распачала часовая экспазіцыя аўто-

рафаў Янкі Купалы і яго сяброў з фондуў музея і прыватных калекцый. Яе лагічным працягам стаўся праект “Ад шчырага сэрца”, назву якога падказалі дароўныя надпісы класіка Антону Луцкевічу, Уладзіміру Дубоўку, Сяргею Палуяну і іншым адрасатам. На выставе дэманструюцца кнігі і фотаздымкі з аўтографамі Янкі Купалы, яго сяброў, жонкі, а таксама паэту розных пакаленняў і перакладчыкаў Купалавых твораў. Гэта сведчанні важных

На YouTube-канале Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы апублікаваны відэаролік, адмыслова створаны да 140-годдзя паэта, што з’яўляецца з біяграфіяй і творчасцю Песняра.

працаванага і дапоўненага. Кніга пабачыць свет у выдавецкім доме “Звезда” ў чэрвені.

ТВОРЧЫЯ ПРЫСВЯЧЭННІ

Да 140-годдзя Янкі Купалы і Якуба Коласа мінскае гарадское аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі абвясціла літаратурны конкурс. Да ўдзелу запрашаюць сталічных паэтаў, празаікаў, публіцыстаў і літаратуразнаўцаў ад 12 да 25 гадоў. Яны могуць падаць на суд журы вершы, аповяданні, нарысы, замалёўкі, абразкі і літаратуразнаўчыя артыкулы. Тэматыка шырокая: ад роднай прыроды і гісторыі да прыгожых памкненняў асобнага чалавека. Работы прымаюцца да 1 кастрычніка.

Таксама сталічныя школьнікі могуць прадэманстраваць свае здольнасці ў конкурсе “Маладняк”, які ладзіць Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы. Удзельнікам намінацыі “Толькі ў палёт” па матывах верша “Хлопчык і лётчык” трэба вырабіць мадэль самалёта з любога матэрыялу. Найбольш яркія работы выстаўяць на рэспубліканскім свяце паэзіі, песні і народных рамёстваў у Вязынцы, а творы дыпламантаў дапоўняць інтэрактыўную зону “Хлопчык і лётчык” у стацыянарнай экспазіцыі музея. Для юных чытальнікаў — намінацыя “Спадчына мая”, прысвечаная стагоддзю зборніка “Спадчына”. Ахвотным прапануюць запісаць на відэа выкананне ўлюбенага верша патрыятычнай тэматыкі. Найлепшыя чытальнікі трапяць у фінал, які зладзяць у Рэспубліканскім тэатры беларускай драматургіі.

ПАЧУЦЬ З ЛЮБОГА ПУНКТА ПЛАНЕТЫ

Далучыцца да святкавання могуць і тыя, хто жыве ў аддаленых ад сталіцы мясцінах і нават за мяжой. У апошнюю суботу кожнага месяца радкі са зборніка “Спадчына” гукаць у перадачы “Прачудным радком” на хвалыя канала “Культура” Беларускага радыё. Творы чытаюць артысты Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы, Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага і Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі. Так у першым выпуску слухачы пачулі галасы народных артыстаў Беларусі Геннадзя Аўсяннікава і Марыі Захаровіч. Вершы дапаўняе даведка аб гісторыі іх стварэння, падрыхтаваная навуковымі супрацоўнікамі музея.

Нарэшце, можна паспрабаваць сябе ў ролі дэкламатара. Ужо дзесяцігоддзе аматараў літаратуры збірае грамадска-культурная акцыя “Чытаем Купалу разам”, упершыню зладжаная ў 2012 годзе, калі з нагоды Міжнароднага дня роднай мовы радкі нашага класіка па-беларуску і ў перакладзе на сваю родную мову дэкламуюць дыпламаты, акрэдытаваныя ў Беларусі. Без пераборшання акцыя ахапіла ўсю краіну і нават выйшла за яе межы. А на YouTube апублікавана безліч відэаролікаў з выкананнем Купалавых твораў людзьмі рознага ўзросту. Далучыцца можаце і вы.

Данііл ШЫЙКА

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ і з архіва Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы

4 красавіка да нас прыедуць беларусы з розных краін: адбудзецца творчая стажыроўка кіраўнікоў замежных беларускіх калектываў мастацкай творчасці і кіраўнікоў грамадскіх арганізацый беларусаў замежжа. Беларусы з усяго свету падтрымліваюць дыялог, абменьваюцца думкамі і ўдзельнічаюць у самых розных праектах. А зусім нядаўна Самарская абласная грамадская арганізацыя беларусаў і выхадцаў з Беларусі “Руска-Беларускае Братэрства 2000” у партнёрстве з Рэспубліканскім цэнтрам нацыянальных культур (Мінск), правялі Міжнародны конкурс дэкламатараў “ГОЛАС ЗЯМЛІ”, прысвечаны 140-годдзю з дня нараджэння класікаў сучаснай літаратуры Янкі Купалы і Якуба Коласа.

У паэтычным спаборніцтве прынялі ўдзел звыш 100 дэкламатараў, сапраўдных знацаў паэзіі Народных паэтаў Беларусі Янкі Купалы і Якуба Коласа. Ацэньвала выступленні канкурсантаў прафесійнае міжнароднае журы, якое ўзначаліла лаўрэат Губернскай прэміі ў галіне культуры і мастацтва Ірына Глуская (Самара), а сусаршынёй журы выступіла дырэктар Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур Вольга Антоненка (Мінск), якая вельмі многа і прафесійна працуе над тым, каб сувязі беларусаў у розных кутках свету ўмацоўваліся.

ГРАН-ПРЫ АТРЫМАЛІ

У складзе журы працавалі прафесійныя, кампетэнтныя спецыялісты ў галіне літаратуры і журналістыкі: член Саюза пісьменнікаў Беларусі Іван Карэнда, член Саюза пісьменнікаў Беларусі Іван Карэнда, член Саюза пісьменнікаў Беларусі Іван Карэнда, член Беларускага саюза журналістаў Мікалай Бойка.

Падчас работы журы **тры ўдзельнікі конкурсу былі ўзнагароджаны Дыпламамі лаўрэатаў Гран-пры.**

Вышэйшай узнагародай Міжнароднага конкурсу дэкламатараў “ГОЛАС ЗЯМЛІ” адзначана выступленне Віталія Бартохава, які ў конкурснай праграме прадстаўляў грамадскую арганізацыю “Рэгіянальная нацыянальна-культурная аўтаномія беларусаў Рэспублікі Крым «Беларусы Крыма»” (г. Алушта). Ён прачытаў ўрывак з твора Якуба Коласа, паэмы “Новая зямля”: “Наладзіў струны лес маўклівы / На лад вясёлы, на шчаслівы; / І толькі сонцаў круг чырвоны / Асыпле золатам каароны...”

Яшчэ адзін уладальнік, а дакладней — уладальніца Гран-пры з горада Бранска — Дар’я Дзятлава, навучэнка сярэдняй агульнаадукацыйнай школы № 28. Дар’я цудоўна абыграла і прадэкламавала верш Якуба Коласа “Вясна”: “...І зіма, як дым, прапала! / Зеленае луг, рал-

Пачуць родны голас

Віталій Бартохаў чытае ўрывак з паэмы “Новая зямля”

ля. / Як ад болю, ачуняла / Наша родная зямля”.

Трэцяя вышэйшая ўзнагарода творчага спаборніцтва прысуджана Раману Беразоўскаму, вучню сярэдняй агульнаадукацыйнай школы №1 пасёлка гарадскога тыпу Безянчук (Самарская вобласць, РФ). У выкананні Рамана прагучаў верш Якуба Коласа “Спадчына”: “Ад праўдэдаў спа-кон вякоў / Нам засталася спадчына; / Паміж сваіх і чужокаў / Яна мне ласкай матчынай...”

— Скажу адкрыта, для журы было зусім няпроста вызначыць, з вялікай колькасці суперяркіх конкурсных нумароў, лаўрэатаў Гран-пры, — падзяліўся сваімі ўражаннямі аб конкурсных нумарах член журы, заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь, член Саюза беларускіх пісьменнікаў Іван Карэнда. — Вельмі годна прэзентавалі свае выступленні і тыя канкурсанты, якіх мы адзначылі Дыпламамі лаўрэатаў І ступені.

Самі ўдзельнікі ды іх педагогі-настаўнікі вельмі адказна падыходзілі да выбару твораў юбілейнага года, класікаў сучаснай і беларускай літаратуры Янкі Купалы і Якуба Коласа.

Кожны конкурсны нумар быў цікава абыграны музычным суправаджэннем або дэманстрацыяй элементаў нацыянальнай беларускай культуры і, вядома ж, вельмі шчыра і з любоўю выкананы.

ЗАХАВАЦЬ І ПАПУЛЯРЫЗАВАЦЬ

Па творах, якія былі прадстаўлены на конкурсе, можна было вывучаць шматпакутную гісторыю Беларусі і яе народа. Прагучалі і паэтычныя творы пра цяжкае жыццё беларусаў у пачатку XX стагоддзя. Пра гэта

напісаў у 1910 годзе Якуб Колас у сваім вершы “Перад судом”.

Вельмі шчыра і з болей у душы гэты твор выканала **Зарына Бабоева**, навучэнка сярэдняй агульнаадукацыйнай школы №1 пасёлка гарадскога тыпу Безянчук (Самарская вобласць, РФ), якая **стала ўладальнікам Дыплама лаўрэата І ступені.**

Лаўрэатам І ступені Міжнароднага конкурсу дэкламатараў таксама сталі:

Анастасія Малахава, вучаніца Дзіцячай школы мастацтваў №3 “Малалосць” Самары, якая прачытала верш Якуба Коласа “Не бядуі!”: “Не бядуі, што сонца нізка, / Што прыходзіць нудны дзень, / Не бядуі, што восень блізка / І на дол кладзецца цень...”

Анастасія Ільчанка, прадстаўніца Асамблеі народа Казахстана Паўладарскай вобласці (грамадскае аб’яднанне “Культурны цэнтр «Беларусь»”) прачытала верш Янкі Купалы “Мая малітва”: “Я буду маліцца і сэрцам, і думкай, / Распетаю буду маліцца душой, / Каб чорныя долі з мяцельцаў шумамі / Ужо больш не шалелі над роднай зямлёй...”

Арыгінальна і душэўна прадставілі твор Янкі Купалы “Вёска”, які ён напісаў у далёкім 1909 годзе, **Паліна Гавава і Ганна Сімакова**, вучаніцы сярэдняй агульнаадукацыйнай школы №1 пасёлка гарадскога тыпу Безянчук (Самарская вобласць, РФ). Абедзве дзяўчынкі з’яўляюцца выхаванкамі Цэнтра дзіцячай творчасці “Камертон”, і адчуваюць, што вельмі важнаю ролю ў іх падрыхтоўцы адыграла педагог Вольга Яўгенаўна Пісарава.

Характэрна, што Вольга Яўгенаўна ў лістападзе 2021 года з поспехам прайшла стажыроўку ў Беларусі, якую ладзіў кіраўнікоў творчых калектываў беларусаў замежжа арганізаваў Рэспублі-

канскі цэнтр нацыянальных культур.

— Праглядаючы выступы, нельга не заўважыць, якую вялікую работу зрабілі ўдзельнікі Міжнароднага конкурсу дэкламатараў “ГОЛАС ЗЯМЛІ” і іх педагогі па падрыхтоўцы нумароў, — адзначыла дырэктар Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур Вольга Антоненка (Мінск). — Вельмі прыемна, што выхаванцы Вольгі Пісаравай, якая прайшла стажыроўку ў нашым Цэнтры нацыянальных культур, адзначаны высокімі ўзнагародамі конкурсу. Гэта мяне ў чарговы раз пераконвае ў тым, наколькі важнае значэнне ў выхаванні падлеткаў займаюць стажыроўкі на гістарычным радзіме.

Лаўрэатамі І ступені стаў таксама Макар Даброў, вучань Дзіцячай школы мастацтваў №3 Самары.

Вось такія вынікі Міжнароднага конкурсу дэкламатараў “ГОЛАС ЗЯМЛІ”, які быў прысвечаны 140-годдзю з дня нараджэння класікаў сучаснай літаратуры Янкі Купалы і Якуба Коласа. Ён праводзіўся з мэтай захавання папулярнасці беларускай нацыянальнай культуры, умацавання культурнага ўзаемадзеяння народаў Расіі і Беларусі і народаў, якія пражываюць у краінах блізкага і далёкага замежжа.

Застаецца толькі ад імя арганізатараў гэтага творчага форуму шчыра падзякаваць усім удзельнікам, педагогам і членам журы конкурсу за высокі ўзровень арганізацыі і правядзення паэтычнага спаборніцтва. Конкурс паказаў, што падобныя мерапрыемствы запатрабаваныя — як у падлеткаў, так і ў людзей, якія маюць пэўны жыццёвы вопыт.

Мікалай БОЙКА

Мікалай Васілеўскі і Дзмітрый Юртаеў на імпрэзе

Майстэрства дарыць казку

У дзень, калі нашы чытачы будуць трымаць гэты нумар у руках, 2 красавіка, адзначаецца не толькі Дзень яднання народаў Беларусі і Расіі, але і Міжнародны дзень дзіцячай кнігі. Таму мы вырашылі пазнаёміць вас з сапраўднымі дзіцячымі пісьменнікамі, якія больш за 5 гадоў займаюцца гэтым кірункам творчасці, а таксама зусім бескарэсліва цешаць малечу ўласнымі імпрэзамі.

Да пандэміі каранавіруса ў іх была і па 200 паўтарагадзінных выступаў на год перад дзецьмі ў розных кутках краіны, а часам і замежжа. Цяпер нашы героі, Мікалай Васілеўскі і Дзмітрый Юртаеў, чакаюць выхаду ў выдавецтва “Звязда” сваёй чарговай дзіцячай кнігі, напісанай у суаўтарстве, — “Казкі ката Громапападомуса”. Заспець іх разам атрымалася, калі яны прыехалі да вучняў сталічнай школы №13, каб раскажаць свае гісторыі і падняць іх настрой да нябёс арыгінальнымі нумарамі.

Нуднае чытанне апавяданняў перад аўдыторыяй — гэта дакладна не пра Мікалая і Дзмітрыя. Ужо на падыходзе да залы былі чутны смех і вяслы гоман. Дзмітрый Юртаеў абраў самых актыўных непаседаў і з іх непасрэдным удзелам раскажаў свой пацешны перабат тым, як добра быць акулярнікам. А Мікалай Васілеўскі запрасіў хлопчыкаў і дзяўчынак пабыць актёрамі, каб сыграць ягоную казку “Ружа і чмель”.

“Як заўсёды, іх выступ прайшоў на вышэйшым узроўні, — падзялі-

лася ўражаннем намесніца школьнай бібліятэкі Таццяна Валенцкевіч. — У дні канікулаў мы імкнёмся арганізаваць для дзяцей цікавыя пазакласныя мерапрыемствы, і вось сёння Мікалай і Дзмітрый, якіх я ведаю ўжо даўно, весела і інтэлектуальна бавілі час з імі”.

“Ніколі буюжыці не пудумаў, што стану дзіцячым пісьменнікам, — кажа Дзмітрый Юртаеў. — Першай маёй кнігай стаў зборнік вершаў з назвай “Жігі”. Там змяшчалася

яна вытрымала ўжо трэцяе выданне ў “Звяздзе”. З астатніх вершаў таксама плануе стварыць зборнік у бліжэйшы час”.

“У мяне, як і ў Дзмітрыя, жаданне пісаць з’явілася яшчэ ў школе, — працягвае Мікалай Васілеўскі. — Але, у адрозненне ад майго сябра з эканамічнай адукацыяй, я скончыў журфак БДУ і пэўны час працаваў па спецыяльнасці. Пазнаёміўшыся з Дзмітрыем, які ўжо ўсведмаляў сваё пакліканне дзіцячага пісьменніка, я

“Пісьменніцтва і творчыя прэзентацыі для дзяцей — гэта як захапленне для нас з маім калегам Мікалаем Васілеўскім. Так, мы становімся больш вядомымі, прыходзіць прызнанне і дзятвы, і калег. Але маё перакананне: жывыя зносіны са сваёй публікай, тым больш з дзецьмі, патрабуюць вялікай адказнасці, шыраты душы і добрага чыстага сэрца...”

Дзмітрый ЮРТАЕЎ, пісьменнік

філасофская, гарадская, лобюўная лірыка. Далей у літаратурным сяюз “Полоцкая ветвь”, куды мяне запрасіў Мікалай Васілеўскі, я прачытаў некалькі дзіцячых вершаў, якія напісаў проста таму, што быў адпаведны настрой. Калегі іх ухвалялі і паралі выдаць зборнік. Урэшце, вершамі зацікавілася выдавецтва “Звязда”, і мы выпусцілі кнігу “Ні секунды тишины”. Разумеў, што рабіце кнігу залішне тоўстай, змясцішы туды ўсе вершы, немэтазгодна, а таму выбраў найлепшыя. Рады, што

спачатку дапамагаў ствараць вобразы ў яго імпрэзах, напрыклад граў рыбака з цукеркай на вулзе, на якую мы “лавілі” малечу. Заразіўшыся энергіяй гэтых выступаў, я таксама стаў пісаць для дзяцей. І так захапіўся, што па маім гісторыях вось ужо год праходзіць выстава малюнкаў удзячных чытачоў у Дзіцячай бібліятэцы №2. А ў выдавецтва “Звязда” хутка выйдзе маё “Казкі ката Громапападомуса”, якія Дзмітрый пераклаў на беларускую мову, тыражом у 2500-3000 экзэмпляраў, а наша сяброўка піс-

Даведка

Мікалай Васілеўскі нарадзіўся ў Мінску. Скончыў Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэт па спецыяльнасці “журналіст”. Працаваў па прафесіі. У 2007 годзе ўступіў у Беларускае літаратурнае саюза “Полоцкая ветвь”. Мае 6 кніг для дарослага чытача, надрукаваныя дзіцячыя казкі і гісторыі.

Дзмітрый Юртаеў нарадзіўся ў Борна-Сулінава, Польшча. Вучыўся ў БДЭУ. Сябра Саюза пісьменнікаў Беларусі і літаратурнага саюза “Полоцкая ветвь”. Мае кнігі для дзяцей і дарослых, шэраг публікацый у літаратурных часопісах. Перакладчык са шматлікіх моў.

Што і кажаць, Мікалай і Дзмітрый проста знаходзяцца з імі на адной эмацыйнай светлай хвалі. Дарэчы, запрасіць аўтараў выступіць з вершамі, казкамі, гісторыямі і пастаноўкамі для аўдыторыі 5-10гадовых дзяцей можна і праз сацыяльныя сеткі.

“Мы абодва працуем, — тлумачыць Дзмітрый Юртаеў, — а пісьменніцтва і падобныя творчыя прэзентацыі для дзяцей — гэта як захапленне для нас з маім калегам Мікалаем Васілеўскім. Так, мы становімся больш вядомымі, прыходзіць прызнанне і дзятвы, і калег. Але маё перакананне: жывыя зносіны са сваёй публікай, тым больш з дзецьмі, патрабуюць вялікай адказнасці, шыраты душы і добрага чыстага сэрца”.

“І ў Дзімавых кнігах, і ў маіх бачная праца добрага ілюстратара, — раскажае Мікалай Васілеўскі. — У нас гэту ролю ажыццяўляе Аксана Аракчэева, якая дакладна ўлоўвае нашы творчыя задумкі і робіць вобразы да тэксту, падобныя на дзіцячыя малюнкi. Дзецям яны, як мы ўпэўніліся, яны вельмі падабаюцца. Дарэчы, не без цікавасці іх разглядаюць і дарослыя. Насамрэч поспех да творцаў, а асабліва ў такой непадкупнай аўдыторыі, як дзіцячая, не прыходзіць адразу. Але калі дзіцячыя сэрцы вы змаглі зацікавіць, уразіць, то гэта ўжо, як правіла, застаецца на доўгія гады.

Мы будзем працягваць займацца выступамі, чытаць дзецям кнігі, вершы. Гэта ўжо стала часткай нашага жыцця. А калі ў дзіцяці бывае няма чым зацікавіцца за нашымі кнігамі — даводзіцца дарыць. І толькі калі назіраеш, што малеча зацікаўлена нашымі гісторыямі, разумееш, сапраўды ты пісьменнік ці не”.

Павел САЛАЎЕЎ

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Дзеці слухаюць верш пра акулярнікаў

Беларускі дзяржаўны музей народнай архітэктуры і побыту рэгулярна ладзіць рэканструкцый аўтэнтычных народных абрадаў. Напрыканцы сакавіка тут адбылося Гуканне вясны — адно з самых жыццярадных свят нашых продкаў.

У гагосці можа ўзнікнуць лагічнае пытанне: чаму склаўся звычай гукаць вясну не ў самым яе пачатку, а бліжэй да красавіка? Ды таму, што раней зімы былі куды больш суровыя, і метэаралагічная вясна прыходзіла амаль на месяц пазней за календарную. Людзі, народжаныя ў XX стагоддзі, яшчэ могуць прыпомніць, што ў іх дзяцінстве толькі з другой паловы сакавіка прабіваўся з-пад снегу ручайкі і з'яўляліся першыя праталіны.

Найбольш распаўсюджаным Гуканне вясны было ва Усходняй Беларусі, — распавёў навуковы супрацоўнік музея Сяргей Ермаловіч. — Праводзілася яно паміж Саракамі і Дабравешчаннем. Галоўная абрадавая роля адводзілася дзяўчатам: яны збіраліся на ўзвышшы, з якога ўжо сышоў снег, і заводзілі веснавыя песні. Калі побач з вёскай не было прыдатнага пагорка, дзяўчаты маглі нават узлезці на дахі і спяваць адтуль.

На музейным жа свяце вялі рэй звонкагалосых спявачкі з узорнага аматарскага ансамбля народнай музыкі “Бараўлянская крынічка” пры Бараўлянскай дзіцячай школе мастацтваў (кіраўнік — Аліна Горская). Са сцены далёка наўкол разносіліся традыцыйныя песні-вяснянкі: Благаславі, Божа,

Як у музеі вясну гукалі

Падпальванне кола на плыцце

Прачыстая Маці, Вясну заклікаці, Зіму замыкаці...

Вяселья дзяўчаткі ўцягнулі амаль усіх гасцей у вір народных танцаў і гульніў. Ідзці, і дарослыя хуценька навучыліся нумудрагелістым рухам “Ойры”, “Верабейкі”, прыгадалі агульнавядомы “Ручаёк”, пагарэнічалі ў гульні “Бразготкі”.

На тэрыторыі музея ладзілася яшчэ нямала цікавостак. Можна было паўдзельнічаць у майстар-

Жавароначкі з цеста

класах па маляванцы на шкле і вырабе птушак-прыгажэньняў, паглядзець выставу гліняных птушчак у будынку народнай вучэльні, а таксама набыць сувеніры рамеснікаў і пачастункі з фермерскіх гаспадарак.

Важны рытуал свята — абыход падворкаў, падчас якога спявачкі жадаюць гаспадарам дабрабыту і ўрадлівасці палеткаў ды запраша-

юць іх пагукаць вясну разам. У адных двары з хаты вынеслі жавароначкаў, злепленых да ракі, і разам з гасцямі падкідалі іх на поспіцы ўверх. Гэта для таго, каб птушкі хутчэй вярнуліся да нас з выраю.

Святочнае шэсце, захопліваючы ўсё новых удзельнікаў, пакінула вёску і спуцілася да ракі. Тут навуковыя супрацоўнікі музея паказалі яшчэ адзін веснавы абрад: хлопцы абралі самую прыгожую дзяўчыну-вяснянку і правезлі яе на баране, каб зямля сёлета была шчодрай да сеібітаў. Ролю каралевы свята выконвала Яна Патапенка. Разам

з Палінай Курановіч яна паклікала ўсіх у карагод вакол вогнішча. Пэўна, у большасці з нас карагод выклікае асацыяцыю з Новым годам. Дык ведаць ж, што здаўна ў народзе яго вадзілі менавіта на вясновыя святы, імітуючы сонцаварот і абуджаючы глебу.

На заканчэнне — самая чароўная, бадай што медытацыйная дзея: спаленне кола на плыцце. Ахопленнае полымем кола сімвалізуе сонца, якое няшпешна плыве па рацэ часу. Агонь сустракаецца з вадой, жар сонечных промняў растоплівае снег і лёд і дорыць зямлі плоднасць.

Мабыць, усё ж маюць народныя абрады пэўную магічную сілу. Дзень, калі Гукалі вясну, выдаўся нечакана халодным, пахмурным, ветраным. Але падчас дзеі над музеем з'явілася і крыху абагрэла ўсіх лагоднае сонейка, зніклі злосныя парывы ветру. Ды скончылася свята, разышліся госці — і зноў неба занягнулі змрочныя хмары, падзьмула ледзяным холадам. Зіма вырарыла яшчэ крыху пабарукацца з вясной...

Святлана ІШЧАНКА
Фота аўтара

Шэсце

Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Беларусі адзначаў Суветны дзень тэатра прэм'ерай балета “Спячая прыгажуня”.

Пастаноўка гэтага неўміручага балета з музыкой Пятра Чайкоўскага і харэаграфіі Марыюса Пешіпа — пятая на нашай сцэне: ранейшыя былі ў 1954, 1970, 1990 і 2001 гадах, пра што сведчыла выстава афіш і фотаздымкаў у фае. Выступішы балетмайстрам-пастаноўшчыкам, народны артыст Беларусі і СССР Валянцін Елізар'еў дадаў хіба асобныя дэталі, што гарманічна ўпісаліся ў балетную класіку. Ён імкнуўся захаваць класічныя асновы не толькі ў танцы, але і ў сцэнаграфіі, касцюмах. І звярнуўся да народнага мастака Расіі Вячаслава Окунева.

Атрымаўся ледзь не музейны рырэтэт. Каб цалкам паглыбіцца ў атмасферу Ма-

“...Прыгажуня” прачнецца!

рынскага тэатра ў Санкт-Пецярбургу 1890 года, не хапала хіба свечак, якімі асвятлялася тая прэм'ера. П'етэртнае стаўленне да музычна-харэаграфічнага помніка пазбавіла таго нават наміку не толькі на тумар, але і на сіпную гулівасць: усё — толькі ўзвышана і ўсур'ез. Каб было бачна, што зроблена гэта не абы-як, а па-багатаму.

Падобнае захаванне класікі неабходна нашым артыстам для развіцця і падтрымання добрай тэхнікі. “Спячая прыгажуня” вырошчвае салістаў, бо ўтрымлівае з

дзясятка вытанчаных класічных варыяцый, аддадзеных феям і каштоўным кампаням.

Спектакль садзейнічае перамяшчэнню артыстычных пакаленняў, бо да балетнай трупы далучаюцца больш як сорак выхаванцаў Беларускай дзяржаўнай харэаграфічнай гімназіі-каледжа. Балетная класіка карыстаецца попытам у свеце: яшчэ да прэм'еры будучым спектаклем зацікавілася кіраўніцтва Маскоўскага акадэмічнага музычнага тэатра імя К. Станіслаўскага і У. Неміровіча-Данчанкі. А ў рэпетыцый-

ным працэсе да нашых танцоўшчыкаў далучыўся Вячаслаў Гнедчык з Марыінскага тэатра і пасяя сямі сцэнічных рэпетыцый выканаў партыю прынца Дзірэ, аздобіўшы яе грацыёзнай прыгажосцю.

У час здачы спектакля мастацкаму савету гучалі шматлікія станоўчыя водгукі: “казачная казка”, “сапраўдная класіка, якая дае магчымасці творчага росту”, “захалляльнае адчуванне ціхамірнасці, шчасця і чаруўніцтва, у якія мы былі пагружаныя”, “шчасны мастацкі феномен”, “валодаць гэтым здабыткам — вялікае шчасце”.

Ды ўсё ж мяне не пакідала думка, што цыперашняя “...Прыгажуня”, калі згладзь лібрэта, яшчэ павінна прачнуцца і пачаць “дыхаць”. У аркестры гэта можа выявіцца ў больш гнуткай, выразнай фразіроўцы замест падкрэслівання дансантаці, якую Чайкоўскі насамрэч замяніў сапраўдным сімфанізмам. У харэаграфічным выкананні — у большай асэнсаванасці, эмацыйным мэсэджы кожнага руху, дзе любая дэталі ўтойвае ўнутраны змест, падуладны мове паучыццяў. На змену простаму замілаванню зграбнымі постацямі павінна прыйсці расказаная праз танец гісторыя кахання, помсты, аданасці, адарвацца ад якой будзе немагчыма. Бо галоўная асаляда ў мастацтве і жыцці — жывое дыханне чалавечых думак-паучыццяў-эмоцый.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Фота: Алена Балабановіч
На здымках: сцэны са спектакля

Прэм'ера новага беларускага твора — заўжды падзея. У Канцэртнай зале Беларускай дзяржаўнай філармоніі ўпершыню прагучала 12-часткавая сюіта “Пелас і Мелізанда” Аляксандра Літвіноўскага.

12 пасланняў да Метэрлінка

бываецца ў аркестры “Метамарфоза”. Павел Любамудраў называе карэктна ставіцца да кожнай ноты, занесенай аўтарам у партытуру. Таму я без анікага вагання давораю яму прэзентацый сава твораў.

Раней у выкананні “Метамарфозы” гучалі сюіты Аляксандра Літвіноўскага “Казкі пра чароўнае дрэва”, “Валкі сшытак” і іншыя творы. Выкладзены ў Інтэрнэт, яны назіралі безліч захапляльных водгукаў з розных кантынентаў. Да прыкладу, такое меркаванне: “Захапляльна прыгожа! Капі слушаю музыку Аляксандра Літвіноўскага, здаецца, што трапляю ў зусім новы свет чароўніцтва, таемніц і прыгод. Такі бліскучы талентавіты калектыў і дальнаходны кампазітар! Вялікі дзякуй, што падзяліліся гэтым золатам!”

У іяперашнім канцэрце сюіта “Пелас і Мелізанда” была змешчана між двума сучаснымі англійскімі хітамі: музык Раміна Джавадзі да серыяла “Гульня тронаў” і кампазіцыя “Паладзі” Карла Джэнкіна. І не толькі не праірадала ад такога атачэння, а ўтварае занадта першае месца.

— Рэдка здаецца, каб выканаўца на струнных, — гаворыць кампазітар, — дабіваўся такой ідэальнай інтанцыі, як гэта ад-

Твор Аляксандра Літвіноўскага быў натхнёны аднаменнай п'есай бельгійскага пісьменніка Марыса Метэрлінка. Да яе ў свой час звярталіся такія сусветныя класікі, як Франц Клод Дэбوسی, які стварыў оперу, фінікс кампазітар Фін Сібеліус, што напісаў да драматэатра музыка, якая стала сімфанійнай сюітай. Літвіноўскі спачатку таксама стварыў музыку да спектакля — для расійскага тэатра дзяляк “Гулівер” у Кургане, дзе гэтая п'еса ўсвабодзілася іхкам беларускай пастаноўчай камандай: нашы творцы шырока запатрабаваны ў замежжы і атрымліваюць найпрэстыжнейшыя тэатральныя прэміі розных краін, уключаючы расійскую “Залатую маску”. Але іяперашняя партытура, напісаная ўлетку, ні ў якой меры не паўтарае ні чужыня, ні ўласны зварот кампазітара да Метэрлінка: з музык да спектакля гэты твор янае хіба адна-адзіная музычная тэма, а іх соіце — безліч.

Падзеі сімваліскай п'есы, што адбываюцца ў неакрэсленым часе і прасторы, Літвіноўскі, мяркуючы па музыцы, пераносіць у сурэалістычны беларускі Рэнесанс ці далейшае барока. І пры гэтым пакідае

Аляксандр Літвіноўскі

трывалае адчуванне сучаснасці, нашага іяперашняга поіскры на мінуўчыну, што паўстае замкамі-палацамі і багатай тамтэйшай культуры.

Піетэтная ставленне да струнных дапамагае кампазітару тварыць іх надзвычай глыбокае гучанне — за кожны разгавяга гласавядзення усіх партый, што сплята-

юць асабліваю аўру жывой, адухоўленай прыгожасці і высокага густу. Дастаткова частае чараванне сола і ўсіх аркестра (tutti), спалучэнне выкадаў ігры смыкач і менш распаўсюджанай палым (pizzicato) дэлякмі не толькі фарбуе, але і разнастайных тонаў кожнай з іх.

Тая ж “Цені ў сэрце” раскрываюць усе апенні перламуру — не металічна халоднага, а цёплага, амаль “пухнатага” ў сваёй бязнонай глыбі, безбліскава, дэ і пераляма пастэральных колераў. “Грот. Падземнае возера” пачынаецца павольным закахаваннем, і з гэтай “воднай глыбі” раптам выплылае, бы рускага, звышана шнэлявая чароўная тэма. Спраўдзілім адкрэціць успрымаюцца вельмі простыя, звыклае б, інтанцыі “Шэсія ў прычэмак”. “Мелізанда за праснічай” вымушае згадаць шматлікія ўвабленні гётэўскай Маргарыты — у тым ліку ў адпаведным романсе Станіслава Манюшкі. У стылізаваных частках “Крокі ў замку”, “Гальярда. Карабэль у буру”, “Палаванне пачынаецца” і іншых чуюцца адгалоскі беларускіх кантаў і еўрапейскіх барочных канцэртаў з іх спасылакмі да рэпертуар mobile. А вось “Менуэт. Пад акном вежы”

аказваецца зусім не старадаўнім танцам, а хутчэй уражаннем ад яго.

Паўсюль — літаральна візуальнае вобразаіць: з выпадкамі клічкова (“Дуэль. Меч рэзніцы”), кветкава-вясновам росквітам надзеі і пачуццёў (“Балада. Гры сестры невідучыня”), гульняй святлаценняў (“Яны былі нібы дзеці”). Фінальная “Смерць Мелізанды” малое трагедыю як прасвітленне — як удох і выдох, апошні ласкавы погляд боскую ішыню напрыканцы.

Амаль усе часткі заканчваюцца пыталымі, абрываюцца шматкроп’ем. А звываюцца між сабой апорай на інтанацыйныя пласты старадаўніх манодый — паступальным рухам, пазабленым скокаў. Іх колькасць — акурат 12. Палабна, гэта ўлобная лічба кампазітара: згаданы вышэй сюіты маюць такую ж колькасць нумараў. Як у каго, а ў мяне 12 атавасмеліцца з вечнасцю: 12 гадзін, месяцаў, знакаў задзякка, апостаў, подзвігаў Геракла, музычных гукаў у актаве. 12 частак “Пеласа і Мелізанды” Літвіноўскага — таксама крок да вечных класічных каштоўнасцей, але на новы, беларускі лад.

Надзея БУНДВІН

Сцена са спектакля “Чарамара”

Маленкі і дарослыя не прамінулі рэзкую магчымасць дакранаўца да асаблівага свету. Лялькі з любімых пастановак не аставіліся ў адзіноце. Юныя і дарослыя з дапамогай акцёрў вучыліся кіраваць і акумуляіх іх.

У другой зале фэа артэсты-пачтоўцы з дзіячыняй тэатральнай студыі “Маладзіца” пал кіраўніцтвам вядомай актрысы тэатра Ніны Шабанавай зладзілі маленькую пастаноўку пра коішка і ляльку.

Традыцыйна на ўваходзе ў “Ляльку” наведвальніку сустракаў і вітаў заўсёды элегантны, гэтым

разам у стыльным галшытку не звычайнага лімоннага адцення, мастацкі кіраўнік Віктар Ігнаціў Клімчук.

Прэм’ера пастаноўкі Міхаса Клімчука — “ЧАРАМАРА”.

Пасля трохіда званка гаманлівы пачопі сшыўся ў глядзельнай зале і нацалося гаюнае.

Гісторыя пачынае на дзве дзеі заклікала гасцей ў блізкаю, але мала знаёму вішбянам Эстонію. Сюжэт казкі пісьменніка Аіно Первік — лёгкая, але глыбокая гі-

сторыя на тэму штодзённага пошукі сабе і свайго месца ў свеце. Акцёрў ў стыльваых напыханых стронх прайшлі на сцену праз глядзельную залу з лірычнай песняй Яўгена Плавінскага на эстонскай мове.

Тут іх чакаў амаль сапраўдны маленькі востраў, надзеяна схаваны ад сучаснага свету ў халодных хвалях Баттэйскага мора.

Карабелыя сосны падшытыя ветрам хістаюцца на берэзе. А за фарбаванымі каменнымі схавалася ўтульная маленькая хаціна Чарамары з зёлкамі і магчыма прыладзі.

Ажыўленая творчасцю лялька

Беларускі тэатр “Лялька”, што ў Віцебску, болей за 30 гадоў мае неапунае правіла: напрыканцы сакавіка ладзіць святонную праграму з прэм’ерай. Гэта адбылося і сёлета. Дзецям і дарослым прапанавалі не толькі паглядзець на майстэрства любімых, але і адчуць сябе сапраўднымі “лялькаводамі акцёрў”.

Сігнаграфію, лялькі і касцюмы для спектакля распрацаваў мастак тэатра Дзмітрый Гаралевіч. Для пастаноўкі ён абраў лялькуючы пачынае іяперашняга мастацтва. І гэты цапкам адпавядае агульняй лёгка-паветранай тэме.

Чарамара, Капітан Трум і Марк па ходзе дзеяння лунваюць над сізнай. Вакол іх лятаюць птушкі. І ўвогуле ў пастаноўцы шмат што лятае. Як і вялікія вочы на выразных тварах гаюных герояў.

Маленькая, худалеркая Чарамара з прычоскай вожыкам і вялікімі блакітнымі вачамі ў руках Дар’і Зімніцкай захаляе залу сваёй глыбінёй і шчырасцю. Пры гэтым створаны вобраз дастаткова камічны і вясёлы.

Неверагодная спадарыня, якая жыць у адзіноце на выспе, лётэе на паветраным шыры, размаўляе з птушкамі, зборэ зёлкі і даламагае люзізм — сапраўдныя і сіпшыя. Яна задаволеная тым, што ёсьць. Нікога не чакае і нікому не перахаджае. Але калі патрэбна дапамога, то зробіць усё, што можа. Знаюшыцца на берэзе марак, які лудам выжыў, ратуе яго. Чарамара ў прамым сэнсе ставіць хлоспа на ногі.

Лескарка згаджаецца на ўтвары ачуналіга пачынае і пльве з ім на вялікую зямлю. Там жыць капітан Трум, якому неабходна дапамога. Незвычайнага, прывабнага і трохі “пашкамутанага” жыццём капітана стварыў Валерый Зімніцкі.

Апынуўшыся ў вялікім горалзе, Чарамара захаляецца зыркчым каледэкскам звычайнай дзённай мітусні. Яе ўвагу прыцягваюць розныя бліскучыя дробязі сучаснай жанчыны: прыгожае вопратка, рознакаляровыя ўпрыгожанні, зручныя дробязі — усё, чаго не было ў яе мінулым. З дзіўнай і няўзграбнай Чарамары яна ператвараецца ў прыгажуню — Эмілію.

За ка х а н ы капітан Трум ухваляе ўсе жаданні чароўнай Эміліі.

Але трагічны выпадак усё змяняе. Эмілія сніць крушынне пасажырацкага самалёта. Упалошы

момант яна разумее, што гэта прачы сон. На ішчасце, яна паспявае ў аэрапорт. Свайм чарадзействам Чарамара ратуе людзей і птушак.

Далейшая “ўзнагарода” знакаміта і зорнашо гнне геранію і ставіць яе перад выбарам.

Застацца жыць з капітанам у гэтым вар’ячым горалзе ці вярнуцца да сябе, у поўным сэнсе згатага выразу?

Мо для каго гэта і цяжкае пытанне, але не для Чарамары. Жыць у гармоніі з сабой — складанае, але неабходнае раізнне.

Міхас Клімчук распаўтэ, што казка “Чарамара” Аіно Первік патрэпала яна на вочы далае. Сюжэт захапў рэжысара сваёй лёгкасцю і жыццёвай мудрасцю:

“Жыць у гармоніі са сваёй душой і рабіць тое, пра што марыш, — ніяпроста. Але ж толькі та-

кі выбар дае чалавеку магчымасць стаць ішчаслівым. Гэтая тэма і мая асабістая. Я задаволены, што ў мяне атрымалася паставіць гэтую казку. На мой погляд, гэта гісторыя і для дзяцей, і для дарослых”.

У афішы “Чарамара” значыцца для дзяцей узростам ад сямі гадоў. На мой погляд, як і мінулыя спектаклі Клімчука-малодшага, напрыклад ўзнагароджаны нацыянальнай прэміяй “Цім Талер, або Прадзеланы смец”, гэта праца ўніверсальная.

Казачная гісторыя мае тры неабходныя складнікі паспяховаасці: прыгодніцкі туд, тонкую, амаль бязважкую псіхалогію і эфектную падачу.

Таму і дзіця, і дарослы зможа знайсці тут свае. Малых захоплівае іяскравы колер і светлавая акцэнтны. Старэйшым спадабюцца частка прыгоды і дэкарацыі. Напрыклад, карабэль у бутэльцы і частка самалёта. А дарослым будзе карысна спытаць сябе: ці тое, што яны маюць, сапраўднае і насамрэч ім патрэбнае.

Капітан Абрамовіч выканала ў пастаноўцы ролю другога плану: тэалявіцкага, Чайкі, апавядальніцы і журналісты.

Харэаграфічнае атачэнне ў стылі нацыянальных эстонскіх танцаў да “Чарамары” распрацавала Дзяна Юрманка.

Тэксты пераклала Людміла Сіманюк. Наступны раз паглядзець “Чарамару” віцебскі тэатр “Лялька” запрашае ў нядзелю, 17 красавіка. Пачатак у 11.00. Прыходзьце!

Жанна ІВАНОВА

Сёлета светлагорская карцінная галерэя імя Германа Пранішніківа “Традыцыя” адзначае сваё трыццацігоддзе. Паўстаала галерэя з грамадскай ініцыятывы, з масдовага патрыятызму, з усведамлення неабяжывымі светлагорцамі тае думкі, што іх горад варты такога культурніцкага асяродка. Імя мастака, грамадскага актывіста і аднаго са сваіх заснавальнікаў галерэя носіць з 1995 года. Канцэптуальны “Традыцыя” зар’ячывавана на папулярнасцю рэалізму, што, дарчы, вынікае з самой назвы галерэі.

Ангеліна Вашчанка, “VOVES IN MORI”

Вашчанка — прозвішча, якое абавязвае

Гаурый Вашчанка, “Журботны кліч”

У светлагорскай галерэі ладзіць выставу Гаурыйла Вашчанка, Леанід Шчмакель, Васіль Шаранговіч, Уладзімір Зінкевіч, Віктар Альшэўскі, Уладзімір Савіч і яшчэ шмат якіх творцаў. Бачны светлагорцы ў гэтых сценах і творы замежных мастакоў.

Юбілейны год галерэі год болей вырашана адзначыць шэрагам выстаў, прысвечаным нашым творчым д’янькам. Распачаць гэтыя кіткі прэзентацый мастацтва трох пакаленняў сям’і Вашчанка — Канстанцін — Ангеліна”.

Належашь да выбітнага роду, мець шанаванае грамадоўе прызвічча ганарова. Але і нялёгка. Калі быўшы — выдатны мастак, лядкі сінтэ, асабліва калі ён абраў тую ж профэсію, мусяць адпавядаць “брыду” і талію дабрыць сямейную традыцыю. У Канстанціна Вашчанкі гэта атрымліваецца. Выдомы ён і ак’фотмастак. То-бок агонна дзейнасць адпавядае сёнішнім шматлікім творцаў ўласна, па-свойму гарманічны сьвет. Далаць што-небудзь звонку ў гэтую завершаную эмацыйна-эстэтычную пабудову шыжка. Ды, зрэшты, і не варта. Па-першае, таму, што гэтая эстэтычная сістэма самадэстатэкая і ў другое, традыцыя для творцы (гаворка

Канстанцін Вашчанка, “Трыпчх сымбалі II”

у далейшым выпадку ідзе ўжо пра спадару Канстанціна) — гэта толькі грунт, ад каго ён адпачываюцца, калі адчувае сябе зольным ісіці ўласным шыяхам, рабіць сабе. Сыходзічы на побытавы ўзровень, можна сказаць інакш: досвед папярэдняга — пачатковы капітал, які далавае ўп’узнена распачаць уласную справу.

Канстанцін пайшоў сваім шляхам. У сваёй творчасці ён сумішчае вывульчанае мастацтва ў звыклым разуменні, а таксама ладзіць. Прычым, як мне падаецца, ладзіць мысленна ў яго менавіта лядзінерскі. Канстанцін Вашчанка працуе ў станковай, кніжнай і камп’ютарнай графіцы. Выдомы ён і ак’фотмастак. То-бок агонна дзейнасць адпавядае сёнішнім шматлікім творцаў ўласна, па-свойму гарманічны сьвет. Далаць што-небудзь звонку ў гэтую завершаную эмацыйна-эстэтычную пабудову шыжка. Ды, зрэшты, і не варта. Па-першае, таму, што гэтая эстэтычная сістэма самадэстатэкая і ў другое, традыцыя для творцы (гаворка

фантазіі і надзванага эмацыйнага досведу Ангеліну як пра мастачку, якая ўжо дакладна ведае, чаго хоча, якая вызначылася адносна жыццёвай і творчай канцэпцыі, бадай зарана. Яна ў пошук, што на далейшай стадыі засваення рамяства і знаапаньвання досведу цапкам лагічна. Тое, што прадстаўлена ў далейняй экспазіцыі, — гэта ў значнай ступені спантанны рэфлексі. Але, адначасна, рэфлексі — творчы. Ды і рука Ангеліны шчыра, а гэта ўжо палова профэсіі. Астатняе будзе, калі не збывацца з рэабочага рытму.

І апошняе. Мне далялося быць на вернісажы. Пабачана — падаста яшчэ раз нагадаць, што ў Беларусі няма культурніцкай перыферыі. У сценах светлагорскай галерэі работы творчай д’янькаты Вашчанкаў глядзіцца так жа натуральна, як успрымаўся б у “намоленых” пакаленнях творцаў залах Нацыянальнага мастацкага музея.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Аднойчы ў сяброў трапіў на кухонны літаратурны дыспут “Чаму Міхаіл Афанасьевіч лепшы за Фёдар Міхайлавіч?”. Было сумна, бо на той момант мяне турбавала іншае пытанне: “Ці павінен клубнік валодаць бібліятэчнай прафесіяй?” Калі не прафесіяй, дык яе азамі. Да слова, пытанне гэтае цікавіць мяне і сёння. Карацей, хто пра што, а я зноў пра рэгіянальную культуру.

У Гомельскім політэхнікуме, дзе з мяне рабілі тэхніка-тэхнолага лесанарыхтоўцак, я вучыўся не толькі валіць лес, узводзіць часовыя масты праз таёжныя рачулі ды пракладаць лясныя вузлакалейкі па снезе, але і асвойваў бібліятэчную справу: асновы каталогізацыі, бібліяграфіі... Навошта? Ды таму што не было ў нас на пачатку 1980-х камп'ютараў. А без пэўнага набору інфармацыі нельга было прэтэндаваць на статус дасведчанага спецыяліста. Мы прэтэндавалі, а гомельскія бібліятэкі сталі ці не роднымі. Цяпер усе яны ўсур'ез і надоўга ўзброіліся камп'ютарамі. Словам калі клубнік хоча валодаць светам, ён павінен валодаць камп'ютарам. Памятаю, як сумленныя клубныя работнікі плацілі ўласныя грошы, каб не адстаць ад жыцця і патрапіць на курсы авалоданні лічбавымі тэхналогіямі.

НЕ ТОЛЬКІ СПЯВАЦЬ ДЫ ТАНЧЫЦЬ

Яшчэ колькі часу таму я пісаў пра “тучных” клубнікаў і “ціхіх” бібліятэжараў. Мне пашчасціла: я стаў сведкам няўхільнай эвалюцыі. Бібліятэжары пачалі набываць артыстычную спрактыкаванасць, арганізавалі тэатры (не толькі лялечныя), пачыналі спяваць ды танчыць. Цяпер, як падаецца, наспеў час клубнага апгрэйду.

Нават сельскі клубнік павінен не толькі чытаць, але і пісаць. У першую чаргу — сцэнарыі. На мясцовым матэрыяле, на той фактуры, пра якую не ведаюць ні ў раёне, ні ў вобласці. Такія сцэнарыі ў іншых паселішчах не рэалізаваны, а вось вучыцца на іх можна і трэба.

МЕТАДЫЧНЫЯ ТОНКАСЦІ

У мяне тут, даруйце, свая “метадычная” тэорыя. Раённыя ды абласныя метадысты абгуляваюць станочны досвед, бяруць пад увагу характэрныя памылкі для таго, каб іх не паўтараць, ладзяць вучобу і прафарментацыю. А сельскія работнікі культуры пішуць сцэнарыі самі. Іх якасць — доказ прафесійнай якасці самога клубніка.

Ніхто не выключыць метадычнай падтрымкі з раёна ці з вобласці, але сельскі клубнік павінен развівацца самастойна, з усведамленнем таго, што місія работніка культуры — надзвычай высакародная: развіццё нацыянальнага мастацтва на падставе пераемнасці традыцый. І тут галоўнае не сфальшывіць — ні мне, ні работніку культуры. Інакш сур'езную справу можна пераўтварыць у пустую забаўку.

Тэатр “Лялькі для ўсіх” — вясёлая візітоўка Дзятлава

Час клубнага апгрэйду

Свята першай баразны ў Гродзенскім раёне. Мінулае пераплялося з сучаснасцю

Ганцавіцкія папяровыя птушкі

Хору Вымянянскага СДК — 60

ПАКЛАСЦІ ЗЕРНЕ У РАЛЛЮ

Цалкам згодная з даленай высновай выдучы метадыст Гродзенскага раённага культурна-інфармацыйнага цэнтра Наталія Рамановіч. Вось што яна піша нам: “Калі з любоўю пакласці зерне ў раллю, тады і колас вырасце з любоўю да цябе, вялікі і наліўны. Менавіта з любоўю трэба займацца і справай хлебаробскай, і нашым культурна-асветным клопамам... Першы выхад у поле лічыцца святам. Араты падймаюць на золку, апрапаў чыстую кашулю... Так, сельсапраца сёння механізаваная, аднак старадаўні абрад першай баразны захаваўся ў сельсагаспадарчых кааператыве “Свіслач”. Ладзяць яго штогод. А адрадіў свята народны фальклорны гурт “Жыі-ці” Квасоўскага цэнтра культуры і развіцця народнай творчасці. Сёння абрадавы дзеянні ведаюць і ўдзельнікі аматарскай творчасці Сві-

слаўскага цэнтра культуры. Больш за тое, да справы далучыліся дзеці, моладзь”. Гэта і называецца пераемнасцю пакаленняў.

А вось і ўраджай ад таго буйнога зерня. Распавяла пра яго Карына Ошва, галоўны бібліятэкар па арганізацыйна-маркетынгавай дзейнасці інфармацыйна-бібліятэчнага аддзела Гродзенскага раённага культурна-інфармацыйнага цэнтра. Справа ў тым, што віртуальны інфармацыйна-краязнаўчы даведнік “Жытомля: паміж былым і будучым” заяўлены на XXX Рэспубліканскі конкурс “Бібліятэка — асцяродка нашчыннай культуры” ў намінацыі “За пошукавую і даследчую працу”. Шукала матэрыялы ў тым ліку ў архівах бібліятэкар Лілія Размысла. У даведніку не толькі ўспаміны старажылаў, дакументы ды здымкі, але і антрапонамы і тапаніміка, бібліяграфія, вершы вяскоўцаў. Даведнік раз-

мешчаны летась на сайце згаданага інфармацыйна-бібліятэчнага аддзела.

ЗАЎЖДЫ МАЛАДАЯ ДУША

Метадыст Смаргонскага раённага цэнтра культуры Вольга Крывянкова паведала: “Народны хор ветэранаў нашай установы, якім кіруе Аляксандр Лях, прыняў удзел у абласным фестывалі народнай творчасці ветэранскіх калектываў. Гэты хор — адзін з лепшых творчых калектываў Смаргоншчыны. З 1976 года ён дзейнічаў пры завадзе атмычнага станкабудавання, а з 2017-га — пры Смаргонскім ЦКК. Журэ вырашыла, што хор прадставіць вобласць на рэспубліканскім фестывале ветэранскіх калектываў”.

Пра яшчэ адзін хор распавяла Аліна Белцкая. Калектыв Ашмянскага РЦК прыняў удзел у конкурсе народнай творчасці, які адбываўся ў Іўі. Прызям жу-

ры адзначана салістка хору Джэма Жураўлёва. Удзельнікі калектыву Іосіф Зінкевіч, Ганна Грышан, Аляксей Самусеў атрымалі падарункі ад абласнога аддзялення Фонду міра.

Хор ветэранаў Свіслацкага раённага цэнтра культуры і народнай творчасці называецца “Сузор’е”. У рэпертуары, як распавядае метадыст Ірына Русак, песні Вялікай Перамогі і песні пра любоў да роднай зямлі.

Пастаянны аўтар “К” Андрэй Стручанка з **Віцебскага** раёна напісаў пра важную падзею аграгарадка **Вымна**. З дня заснавання мясцовага народнага хору споўнілася 60 гадоў.

У **Галынахах**, што на **Ашмяншчыне**, мясцовыя клубнікі арганізавалі работу імправізаванай кавярні “Для вяслелля і каханя — узрост не перашкода”. Рэй тут вялі пенсіянеры. Ды так, што ўсе наўкола зайздросцілі.

І яшчэ адна навіна з **Ашмянаў**. Тут адбыўся раённы этап рэспубліканскага конкурсу “Сям’я года”. **Пераможцамі** прызначаны Вераніка і Іосіф Барысевічы, што выхоўваюць чацвярых дзяцей.

ТРОШКІ ТЭОРЫІ

Свіслацкі цэнтр культуры і народнай творчасці правёў семінар “Прасоўванне паслуг культуры праз інтэрнэт-рэсурсы”. У мерапрыемстве бралі ўдзел работнікі клубных устаноў раёна. “**Удзельнікі абмяркоўвалі станочную ролю рэкламы ў Сеціве**, — патлумачыла метадыст Ірына Русак. — *Гаворка ішла таксама пра рэалізацыю праектаў “Святы і абрады Свіслацкага раёна”, пра абслугоўванне мала-населеных і аддаленых вёсак...*”

СВЯТА Ў ПОЎНЫ РОСТ

Метадысты з **Дзятлава** распавялі пра цікавую вандроўку ў краіну роставых лялек. **Натуральна, галоўнымі дзейнымі асобамі** мерапрыемства стаў узорны тэатр гульні роставых лялек пад кіраўніцтвам Івана Каско. Да слова, днямі тэатру споўнілася дзесяць гадоў.

Вясне прысвяцілі святочны канцэрт узорны ансамбль танца “**Чабарок**”, народны харэаграфічны гурт “**Прыгажосць**”, іншыя калектывы і салісты. Як паведамляе метадыст сектара па рабоце з дзецьмі Палаца мастацтваў **Бабруйска** **Вікторыя Рубец**, канцэрт быў далены для выхаванцаў Цэнтра карэкцыйна-развіццёвага навучання і рэабілітацыі **Бабруйска**.

Свята “**Гуканне вясны**” згадала наша пастаянная аўтарка **Наталія Білімава** — малодшы навуковы супрацоўнік **Ганцавіцкага** раённага дома рамстваў. Днямі тут праішоў майстар-клас па вырабе папяровых птушак, якія прынеслі на сваіх крылах вясну.

ПРЫЗНАЦА КНІЖЦЫ Ў ЛЮБОВІ

Бібліятэкар **Шчучынскай** дзіцячай бібліятэкі **Ганна Карповіч** паведала пра Тыдзень дзіцячых кнігі. Мерапрыемства называлася “**Які выдатны кніжны свет**”. Цалкам пагаджаюцца са спадарыняй **Ганнай**.

Пішыце пра цікавае і змястоўнае!

Сустрэнемся праз тыдзень.

Яўген РАПІН

Тут пахаваныя вяскоўцы

А Вязень і Сялец так і не адрадзіліся...

Сённяшняя тэма — леташняя маштабная рэканструкцыя мемарыялу на месцы знішчаных фашыстамі і не адроджаных вёсак Вязень і Сялец.

Трагедыя адбылася ў жніўні 1942 года. Раніцай карны батальён Дырлевангера акружыў вёскі Вязень і Сялец. Батальён быў сфарміраваны з былых знявольных, асуджаных за цяжкія крымінальныя злачынствы. Яны не ведалі літасці. Менавіта гэтыя карнікі з батальёна знішчылі Боркі, Хатынь. Па віне трох рот крывавага батальёна ў Беларусі загінула больш за 120 тысяч мірных жыхароў.

СИМВАЛ ПАКУТ І ЖАЛОБЫ

Вяскоўцаў з Вязеня і Сяльда сагналі на бульбяныя палетак і прымусілі выка-

паць вялікую яму. Людзей ставілі на яе край і расстрэльвалі. Мёртвыя, параненыя, жывыя — 140 чалавек. Усе аказаліся ў адной вялікай магіле. Вёскі спалілі.

На месцы трагедыі ўзнік мемарыял — адзін з аб'ектаў мемарыяльнага комплексу партызанскай славы "Усакіна", пра які мы пісалі ў мінулым нумары "К". З вышыні птушынага палёту мемарыял нагадвае крыж — сімвал пакут і жалобы.

РАСКОЛАТАЯ ХАТА

У верхняй частцы своеасаблівага крыжа знаходзіцца помнік "Расколатая хата" — сімвал скасаванага

жыцця. Ля падножжа помніка — магіла ў гранітным атачэнні. Тут пахаваныя 140 жанчын, старых, дзяцей.

Абাপал дарогі, што вядзе да пахавання, — два паўраскрытыя курганы. У кожным устаноўлены гранітны камень з назвай знішчанай вёскі. Гэта сімвалічныя магілы паселішчаў.

Зямля з тых мясцін, дзе былі калісьці вёскі, знаходзіцца на мемарыяльных могілках у Хатыні.

АДНАЎЛЕННЕ КОМПЛЕКСУ

Летам мінулага года на мемарыяльным комплексе праведзена маштабная рэ-

канструкцыя. Абноўлены ўсе аб'екты. Фінансаванне работ ажыццяўлялася за кошт сродкаў Дзяржаўнай праграмы "Увекавечванне".

На шляху ад аўтастанкі да мемарыяла высаджана Алея памяці — 140 дрэўцаў. Вы памятаеце, што менавіта столькі душ тут было згублена.

ЗАМЕСТ ЗАКАНЧЭННЯ

Мерапрыемства, праведзенае летась на комплексе, не з'яўляецца разавым, эпізадычным. Гэта сістэмная дзейнасць па захаванні гістарычнай памяці той стра-

шэннай вайны. Мы памятаем не толькі пра подзвіг воінаў і партызан, загінулых на нашай зямлі. Мы памятаем і пра мірных жыхароў, знішчаных захопнікамі, пра спаленыя вёскі. І не толькі ў Клічаўскім раёне. Трэба ніколі не забываць пра тое, што фашысцкая палітыка генацыду прывяла да знішчэння па ўсёй Беларусі больш 2 мільёнаў 230 тысяч грамадзян.

Акупанты пераўтварылі ў пажарышчы 209 гарадоў і гарадскіх пасёлкаў, 9 200 вёсак. 3 іх 5295 не адрадзіліся.

Наталля ХРАМЯНKOBA,
дирэктар Клічаўскага
краязнаўчага музея

112
вёсак
спалілі карнікі
на Магілёўшчыне

69
на
тэрыторыі
Клічаўскага
раёна

Фрагмент рэканструкцыі гістарычных падзей жніўня 1942 года

Закладка Алеі памяці

"Разбураная хата"

Вітольд Антонавіч Ермалёнак

— Цікава, а як нараджаюцца краязнаўцы?

— Ад Пана Бога. Вось як становяцца паэтамі, кампазітарамі, вядомымі музыкантамі ці вучонымі? Гэта людзі, якія адзін за адным Панам Богам. Ім наканавана ў жыцці стаць вядомымі, унесці значны ўклад у развіццё навукі, вынайсіці і да-следаваць нешта новае для людзей. Толькі неабходна правільна выкарыстоўваць свае ўменні.

— Як так атрымалася, што краязнаўства стала сэнсам вашага жыцця?

— Гэта пачалося ў далёкім 1960 годзе. Аднойчы мая сястра Марыя прый-

шла са школы і сказала мне, што настаўнік гісторыі раскрыў сапраўдную таямніцу: аказваецца, на Браслаўшчыне амаль на кожным кроку ў зямлі знаходзяцца скарбы. Гэтая інфармацыя настолькі мяне ўразіла, што я тут жа ўзяў рыдлёўку і пайшоў на высковую дарогу шукаць таямнічы скарб. Хоць скрыня з золатам і не была знойдзена, але я выкапаў не менш каштоўную рэч — жалезны крук ад каромысла, а таксама рэшткі старадаўняй керамікі. Менавіта з таго часу і запаліўся ў маім сэрцы краязнаўчы агонь, які гарыць і па сённяшні час. (Усміхаецца.)

— Вы вывучалі генеалагічнае дрэва свайго сям'і? Што вас з гэтай інфармацыяй больш за ўсё ўразіла?

— Канешне. Вывучаў сам і распытваў у бацькоў пра жыццё родзічаў. Першая згадка ў гістарычных дакументах пра нашых продкаў роду Ярмолаў герба «Касцеша» адносяцца да XVI стагоддзя. Памяць пра нашых продкаў захоўваецца ў нашым сямейным фотаальбоме. Каштоўнымі з'яўляюцца ўзнагароды прадзеда і прапрадзедзя, руска-турэцкай, руска-японскай і Першай сусветнай войнах. Праз многія гады на аснове гэтых успамінаў мы з сынам Антанам Вітольдавічам (ён таксама настаўнік гісторыі міёрскай сярэдняй школы № 3) стварылі работу «Гераічныя і трагічныя старонкі майго радаводу», якая была адзначана дыпламам

І ступені Рэспубліканскага конкурсу радаводаў.

— Вядома, што вы арганізавалі некалькі цікавых музеяў.

— Музеі дзейнічаюць пры школе. Гэта гістарычны, кнігі і друку, адукацый і таксама ёсць этнаграфічны музей, які знаходзіцца на школьным дворыку.

Першы — Народны гістарычны музей, заснаваны ў 1986 годзе. Са студэнцкіх гадоў пачаліся пошукі экспанатаў для музея. Я ездзіў на раскопкі, разгружаў вагоны, а на заробленыя грошы купляў рэдкія кнігі, рэчы. Таксама ў музеі можна убачыць старажытныя ўпрыгожанні, прылады працы, бранябойныя стрэлы, старажытны турэцкі бубен, грошы розных часоў і краін, японскую вазу, соуснік з Галандыі, зброю 1812 г. і шмат іншага. Нават ёсць прадмет, якому пазайздросціць сам Эрмітаж, — гэта арабскі дырхем X ст., прычым фальшывы, мядзяны. У Беларусі такіх больш няма.

Другі — Музей кнігі — працуе з 2009 года. Сярод унікальных экспанатаў тут маюцца: рукапісны і друкаваныя кнігі, пачынаючы з XVII ст., на польскай, лацінскай, нямецкай, стараславянскай, і іншых мовах; сапраўдны егіпецкі папірус, гліняныя дошчачкі, пергамент XVIII ст.; гадавая падшыўка газеты «Беларуская крыніца» за 1926 год. Шмат у музеі старога духоўнай літаратуры, ёсць і выданні па розных галінах навукі на розных

Краязнаўцы не адпачываюць

Цікаваць да гісторыі роднага краю — рэч натуральная. Апраўданы гэты інтарэс і калі гаворка ідзе аб такім культурным цэнтры, як горад Міёры. Мясцічка гэтая з цікавай гісторыяй і багатай прыроднай спадчынай. Маё дзяцінства прайшло на Міёрскай зямлі. Але ж толькі праз 15 год, у чарговы раз прыехаўшы на Радзіму, зайшоўшы ў СШ №3 г. Міёр і пагутарыўшы з настаўнікам гісторыі Вітольдам Антонавічам Ермалёнкам, я адкрыла для сябе шмат новага і нават няведанага.

мовах. Таксама беларускія творы прадстаўлены арыгінальнымі выданнямі В. Ластоўскага, П. Простага, А. Гаруна, С. Бірылы, Я. Фарботкі і іншых аўтараў. Ашчадна захоўваюцца калекцыі паштовак, марак і календароў.

Трэці — этнаграфічны музей. 22 мая 2015 года адкрыўся музей «Сялянская хата». І ўжо на падворку школы змешчаны экспанаты: тачыла, якому 200 гадоў, польская малатарня 1731 года. У маім музеі пад адным дахам, у трох асобных пакоях, падзеленых на раздзелы, размяшчаецца мноства прадметаў. Кожны раздзел — гэта пэўны перыяд гісторыі. Першы прысвечаны канцу XIX — пач. XX; другі — міжваенны перыяд, калі Міёршчына ўваходзіла ў склад Польшчы; трэці раздзел прадстаўлены прадметамі, якія суправаджалі штодзённае жыццё сялян у першыя пасляваенныя дзесяцігоддзі. Тут змешчаны таксама жорны, якія вырабюў мой прадзед, некалькі тыпаў сіта, мноства шчотак для часання лёну (ёсць нават

прыязджаюць не толькі з розных куткоў рэспублікі, але і з-за мяжы: турысты з Аўстраліі, США, Англіі і Польшчы. За ўвесь час існавання самага старога ў школе музея яго парог пераступіла больш за 70 тысяч чалавек. Вось, напрыклад, прасліца XII ст., са шведскімі рунамі, адзіная ў Беларусі, вельмі палубаецца шведам. (Усміхаецца.)

— Вітольд Антонавіч, ведаю, што вы кіруеце таксама гуртком «Арганаўты мінулага».

— З першых дзён свайго настаўніцтва я вяду гістарычны гурток. Але ж першапачаткова ён называўся «Кароткі курс гісторыі Беларусі на прыкладзе мясцовага краю». Потым я змяніў назву на больш кароткую і романтичную — «Арганаўты мінулага». Кірунак гуртка — краязнаўча-археалагічны. Таму гурткоўцы пастаянна ўдзельнічаюць у разведках і раскопках, даследуюць этнаграфію, генеалогію, нумізматыку, архітэктуру. На сённяшні дзень гэта найстарэйшы гісторыка-краязнаўчы гурток краіны.

Брэндам музея ў Міёрах лічыцца пярсцёнак, зняты з жабраў шчупака, які праплаваў 110 гадоў. Гісторыя знаходкі такая: у 1884 годзе рыбак з Камянополля прынес пана малаго шчупака, а той загадаў з манеты выбіць пярсцёнак, на якім напісаць год, закальцаваць жабры і выпусціць шчупака на волю...

шчоткі са свінога шчачіня, а таксама скуры ды іголак вожыка), ганчарныя і бандарныя вырабы. Прыйшоўшы на экскурсію ў гэты музей, можна змалоць, прасеці і спаць хлеб, усе інструменты і печ — рабочыя.

Чацвёрты музей прысвечаны адукацыі на Міёрах. Экспазіцыя змешчана на 50 квадратных метрах і змяшчае 2,5 тысячы экспанатаў.

— Акрамя працы ў музеі, вы яшчэ і праводзіце шмат экскурсій?

— Кажуць, што гісторыя — гэта валікі настаўнік. Дык чаму яна нас вучыць?

— Гісторыя павінна вучыць, але ж, на жаль, пакуль людзі не вельмі добра вывучаюць яе ўрок. Пра гэта шмат што сфармуляваў.

— Завяршыце выраз. Настаўнік гісторыі — гэта...

— Патрыёт свайго краю. — Вы пішаце і кнігі... — Па Міёрскім раёне я надрукаваў 6 кніг («Шарністы шлях паўстанца-скульптара», «Чароўныя вандравы пярсцёнікі», «Паляўнічыя за таямніцамі» і інш.). Я адзін з аўтараў кнігі «Памяць» Міёрскага, Браслаўскага, Глыбоцкага раёнаў. Маю таксама больш за 150 публікацый

у друку, у якіх распавядаю пра родныя мясціны.

— Куды б вы раілі схадзіць турысту, які прыехаў першы раз у Міёры? Якое месца самае любімае ў вас на Міёршчыне?

— Перш-наперш гэта мае музей. Менавіта з гэтага месца можна даведацца пра гісторыю Міёршчыны. Вядома, Міёрскі край немагчыма ўявіць без Ельні — найбуйнейшае ў краіне верхавое балота са шматлікімі азёрамі і выспамі. Гэта бяскрайняя тэрыторыя з неверагодным пейзажам.

Таксама прывабныя месцы Лявонпаль і Мілашова. Прыехаўшы аднойчы, абавязкова хочацца яшчэ сюды вярнуцца. А наогул наша зямля невычарпальная. На некаторых паселішчах бываеш і дваццаць разоў, як, напрыклад, на Дубашынскім Двары, і кожны раз знаходзіш нешта новае. Сам я з Браслаўскага раёна. Закаханы ў сваю Радзіму, маё любімае месца — гэта Слабодка.

— Вы любіце падарожнічаць?

— Канешне! Каб пабачыць мясціны і помнікі, прасякнуча духам гістарычных падзей і сучаснасці. З пазядак вяртаюся з нечым адметным, характэрным толькі для пэўнай краіны. Я быў у Індыі, Егіпце, В'етнаме, Францыі і не толькі. І асноўная мэта, якую пераследую ўдалачны ад дома, — знайсці экспанаты для музеяў, спазнаць гісторыю і культуру іншых народаў.

— Ваш дзвіг?

— Краязнаўцы не адпачываюць.

— Падзяліцеся планами на будучыню!

— Стварыць кузні пры этнаграфічным музеі «Сялянская хата». А таксама арганізаваць віртуальныя экскурсіі па маіх музеях.

— Як вы лічыце, якімі гістарычнымі асобамі можа ганарыцца наш народ?

— У першую чаргу Ягоран Томкам, яго імя носіць наша школа. Таксама з Міёршчынай звязаныя лёсы Генрыха Махоўскага, Васіля Ластоўскага, Яна Гушчы, Язэпа Дразловіча, Васіля Ластоўскага, Генрыха Дмахоўскага, Геннадзі Цітовіча, Сяргея Панізініка, Франца Сіўко і іншых культурных дзеячаў.

Марына НЕМІРОВІЧ

Даведка

Вітольд Антонавіч Ермалёнак — настаўнік гісторыі, нястомны падарожнік-краязнаўца з Міёр, мае вялікую колькасць узнагарод, з'яўляецца лаўрэатам прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «За духоўнае адраджэнне». Нарадзіўся 28 ліпеня 1954 года ў в. Жэймяны Браслаўскага раёна Віцебскай вобласці. Вучыўся ў пачатковай школе ў в. Завер'е. Потым паступіў на гістарычны факультэт ГрДУ імя Я. Купалы. У Міёрах працаваў настаўнікам гісторыі ў СШ № 1, а з 1981 года і па цяперашні час выкладае гісторыю ў СШ № 3.

Дамы фальклору і ганчарства, нацыянальных культур, спартыўна-культурныя цэнтры і іншыя, якія паўсталі яшчэ з дзясятка гадоў таму дзякуючы Дзяржаўнай праграме адраджэння і развіцця сяла, сёння, як і раней, змагаюцца за свайго наведвальніка, прапануючы яму розныя формы баўлення часу. Пра адметныя праекты гэтых устаноў культуры — у чарговым матэрыяле “К”.

Падчас адкрыцця фестывалю “Кола сяброўства” ў Радуні

Каля Зашырскага культурна-спартыўнага цэнтру можна ўбачыць і рыцараў

Крэатыўны падыход, або Як працуюць установы культуры новага тыпу

ЗАШЫР’Е ІДЗЕ УШЫРКІ

Адна з падобных устаноў — культурна-спартыўны цэнтр у вёсцы Зашыр’е Ельскага раёна Гомельскай вобласці, у яким гадоў дзевяць таму пабывала і “К”. — не спыняецца ў развіцці сваіх креатыўных праектаў. Установа культуры ці не штогод пашырае ўласны творчыя плошчы, даўно выйшла за межы брэнда і пераўтварылася ў з’яву паспяховага творчага эксперыменту.

На сёння, да прыкладу, тут ёсць вуліца, на якой выстраіліся драўляныя хаткі. Кожная хатка — напамін пра зніклую з-за чарнобыльскай бяды вёска Ельшчыны. Унутры на сценах — абразы, вышытыя лянныя ручнікі, рамкі з фотаздымкамі жыхароў, звычайныя рэчы сялянскага побыту.

— Так, летась мы зрабілі на тэрыторыі Цэнтра вуліцу “Галасы вёсак, якія сышлі”, — кажа загадчыца Цэнтра Святлана Гарабіова. — Тут, у своеасаблівым музеі пад адкрытым небам, пададзена інфармацыя пра тыя вясковыя паселішчы Ельскага раёна, якія аказаліся закінутыя і фактычна зніклі ў сувязі з аварыяй на Чарнобыльскай АЭС. Меркавалі запрасіць на адкрыццё вуліцы асцеленых вёсак мясцовых жыхароў і былых насельнікаў гэтых вёсак, але Covid-19 перашкодзіў нашым планам. Таму мяркуюем зладзіць адкрыццё сёлета, недзе ў канцы красавіка, і абавязкова запрасім на гэтае мерапрыемства газету “Культура”.

Зразумела, што ва ўстанове не перапынялася не толькі праектная, але і звычайная праца. Па словах Святланы Гарабіовай, ладзіліся святы да Калядаў і Масленіцы, прайшоў конкурс эстраднай песні, у шматлікіх мерапрыемствах раённага ўзроўню бралі чынны ўдзел артысты народнага тэатра мініяцюр

“Смайлік” і народнага ансамбля “Расінка”, што здаўна функцыянуюць пры Зашыр’еўскім культурна-спартыўным цэнтры. Агулам тут працуе каля 30 — толькі ўдумайцеся ў гэту лічбу! — творчых калектываў і гуртоў. Так што без перабольшвання можна сказаць, што культурработнікі Зашыр’я дадуць фору любому высокаму паселішчу Беларусі ў плане развіцця і арганізацыі культурна-масвай работы.

А яшчэ ў Зашыр’еўскім культурна-спартыўным цэнтры можна пабачыць “Горад майстроў”, дзе раз-

Сустрэча гасцей ў Дарапеевіцкім Доме фальклору

Сяргей Рымдзёнак і яго сын Дзмітрый адраджаюць ганчарныя традыцыі ў Германавічах (фрагмент відэа з сацыяльных сетак)

мясціліся разнастайныя майстэрні, звязаныя з побытам гэтага адметнага кутка Палесся, працуюць выставы народнай творчасці, адбываюцца сустрэчы з землякамі. Карашей, у Зашыр’і цікава будзе кожнаму — і малому, і сталаму наведвальніку. Кажу гэта з веданнем справы, як той, хтокі быў уражаны гэтым палескім мястэчкам і яго креатыўнымі культурработнікамі яшчэ з дзясятка гадоў таму.

ЛЯПІЦЬ ЦІ НЕ ЛЯПІЦЬ?

Яшчэ адна ўстанова культуры новага тыпу — Дом фальклору ў вёсцы Дарапеевічы, што ў Маладзечынскім раёне Брэсцкай вобласці, вядомы далёка за межамі свайго паселішча. Тут дзяцей вучаць ткацтву, расказваюць легенды і паданні краю, адраджаюць цікавыя

мясцовыя традыцыі, звязаныя, напрыклад, з працэсам выпякання хлеба з грэцкай мукі.

А ў іншым кутку Беларусі, у вёсцы Германавічы Шаркаўшчынскага раёна Віцебскай вобласці, ужо прыкладна 30 гадоў функцыянуе яшчэ адна ўстанова новага тыпу, філіял раённага Цэнтра раместваў — Дом ганчара. Нязменным кіраўніком тут з’яўляецца Сяргей Рымдзёнак, які прышчапляе дзецям любоў да ганчарнага круга, гліны і гліняных вырабаў. Праўда, ужо не першы год тут праводзяцца заняткі не толькі па ганчарстве і па вырабе глінянай шкідзі, але і па ткацтве ды вязанні. Апошняя два гурткі вядзе жонка Ганна, майстар па ткацтве.

— У прыныце праца ва ўсіх нашых чатырох гуртках ідзе някеспка, хоць, трэба

прызнаць, план платных паслуг мы сёлета крыху недавыканалі, — кажа Сяргей Рымдзёнак. — Але прычыны тут аб’ектыўныя: летась наша ўстанова пераехала на іншае месца жыхарства, “пярэбары” і розныя побытавыя клопаты занялі даволі шмат часу, таму наша паўсядзённая дзейнасць ішла часам не так паспяхова, як было запланавана.

Дарэчы, сам Сяргей Рымдзёнак глінай пачаў займацца толькі пасля службы ў арміі. І не проста капіраваць чужую тэхніку ды, як кажуць, “гнаць штампоўку”, але і ствараць адметныя работы дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, якія маюць таксама практычны характар. Што ні кажы, а на креатыўныя вырабы заўсёды маецца попыт, таксама як і на тэматычныя керамічныя сувеніры з надпісамі “Светлы Спас”, “Шаркаўшчына” ды іншымі.

Акрамя таго, як кажа Сяргей Рымдзёнак, цягам мінулага года ён удзельнічаў у шматлікіх міжнародных, абласных і раённых мерапрыемствах фальклорнага кірунку. Там ладзіліся майстар-класы, дзе кожны ахвотны мог паспрабаваць

сябе ў якасці ганчара, а таксама прадаваліся гліняныя вырабы, вырабленыя як кіраўніком, так і навучэнцамі Дома ганчара. Напрыклад, даволі шмат грошай прынес продаж сувенірнай прадукцыі на Міжнародным фестывалі “Славянскім базар у Віцебску”, фестывалі “Звіняць шымбалы і гармонік” у Паставах і “Прыдзвінскія крыніцы” ды некаторых іншых.

АД ТАТАР ДА АРМЯН

Яшчэ адна адметная ўстанова новага тыпу — Радунскі цэнтр нацыянальных культур, што месціцца ў вёсцы Радунь Воранаўскага раёна Гродзенскай вобласці. Створаны яшчэ з дзясятка гадоў таму, гэты Цэнтр аб’ядноўвае ў сабе актывістаў шматлікіх нацыянальнасцей, якія пражываюць у навакольных паселішчах. А гэта і беларусы, і палякі, і літоўцы, і татары, і шыганы, і яўрэі, і нават армяне.

— Штогод мы ладзім у Радуні наш брэндавы Адкрыты раённы фестываль народных традыцый і мастацтва “Кола сяброўства”, на якім перад шматлікімі гледачамі выступаюць самадзейныя калектывы, — кажа

выконваючая абавязкі дырэктара і адначасова рэжысёр установы Тэрэса Банцевіч. — Яны дэманструюць танцы розных нацыянальнасцей, а таксама, натуральна, спяваюць песні на розных мовах. Правядзенне гэтага фестывалю — асноўны клопат нашага Цэнтра нацыянальных культур.

Пры цэнтры функцыянуюць 12 гуртоў, існуе народны ансамбль народнай песні “Зараніца”, якому налічваецца ўжо больш за 30 гадоў і ў рэпертуары якога ёсць беларускія, рускія, украінскія, польскія і літоўскія песні. Таксама дзіву тут заахвочваюць спартыўнымі і фальклорнымі танцамі, спевамі, удзелам у тэатральных пастаноўках ды шчыруюць над выкананнем плана платных паслуг. Балазе Цэнтр прапаноўвае каля 30 відаў платных паслуг — ад правядзення дзіцячых дыскатэкаў да святочных гульнявых праграм, напрыклад, да 8 Сакавіка.

***

Як бачна, установы новага тыпу паўстаюць або ў тых рэгіёнах, якія найбольш нацыянальна “стракатыя” і цікавыя для вывучэння традыцый розных народнасцей, або там, дзе супрацоўнікі сферы культуры шукаюць новыя формы работы з наведвальнікамі, прапануючы ім у адным будынку хоць сесці за ганчарны круг, хоць заняцця вышыўкай. І, безумоўна, жыццё падобных устаноў сапраўды выглядае досыць перспектыўным і мае вялікія шансы на развіццё, асабліва ва ўмовах сённяшняга дэмаграфічнага сітуацыі на Беларусі, пры адпаведным креатыўным пошуку новых формаў работы, а таксама пры зацікаўленай працы па захаванні традыцый беларускай культуры, гісторыі і фальклору.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Леў Сапега, дзяржаўны ўмацавальнік з Віцебшчыны

4 красавіка споўніцца 465-год з дня нараджэння выдатнага грамадска-палітычнага дзеяча мінуўшчыны Льва Сапегі. Мы вырашылі нагадаць нашым чытачам пра гэтую ўнікальную гістарычную асобу.

З РОДУ САПЕГАЎ ГЕРБУ “ЛІС”

Старажытны беларускі род Сапегі герба “Ліс” паходзіў са Смаленшчыны, але пазней у сілу абставін Сапегі змянілі месца жыхарства. Сам герой нашага апавядання Леў Сапега, сын Івана Сапегі і Багданы з Друцкіх-Сакалінскіх, нарадзіўся 4 красавіка 1557 года ў бацькоўскім маёнтку Астроўна на Віцебшчыне. Малага Льва ў сем год бацькі адправілі ў Нясвіж, да віленскага ваяводы князя Мікалая Радзівіла Чорнага, вядомага дзеяча Рэфармацыі. Скончыўшы ў 13 год пратэстанцкую школу ў Нясвіжы і авалодаўшы немалымі ведамі і некалькімі мовамі, Леў Сапега разам з сынамі Мікалая Чорнага быў накіраваны ў Лейпцыг, дзе ў 1570—1572 гадах вучыўся ва ўніверсітэце. Гэтыя некалькі год далі Сапегу ґрунтоўныя веды рымскага і царкоўнага права.

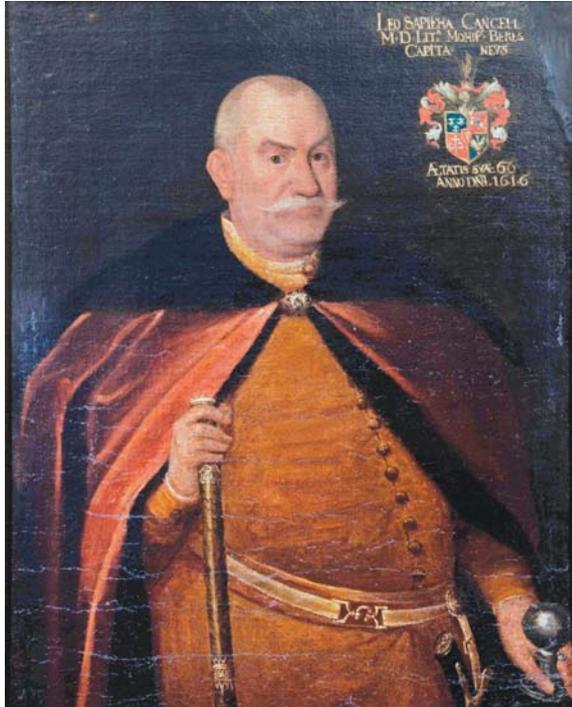
З ЛАВЫ ПАДСУДНЫХ — У КАРАЛЕЎСКІЯ САКРАТАРЫ

Вярнуўшыся ў 1572 годзе на радзіму, Леў Сапега разам з братамі і бацькам сеў на лаву падсудных... Нешта там адбылося непрыемнае з маёнткам наваградскага падваяводзіча Астафія Гарнастая, да якога мелі нейкае дачыненне Сапегі, і гэта ледзь не прывяло іх да “вечнага выгнання” з ВКЛ. Але суворы і справядлівы прысуд, які спярша быў зацверджаны ваўднічым каралём Стэфанам Баторыем, ім жа і быў скасаваны. Магчыма, так на яго рашэнне

Даведка

Леў Сапега нарадзіўся 4 красавіка 1557 года ў Астроўне на Віцебшчыне. Выдатны грамадска-палітычны дзеяч ВКЛ.

Прайшоў шлях ад каралеўскага сакратара да віленскага ваяводы і вялікага гетмана літоўскага. З’яўляецца стваральнікам Галоўнага Трыбунала ВКЛ, быў адным з галоўных рухавікоў з’яўлення трэцяй рэдакцыі Статута ВКЛ (1588). Меў выдатную адукацыю і вылучаўся рэлігійнай талерантнасцю. Жанаты быў двойчы. Памёр 7 ліпеня 1633 года ў Вільні, дзе ў касцёле святога Міхала і пахаваны.

Партрэт Льва Сапегі, аўтар невядомы, 1616 год

“Для прыстойнага чалавека няма большай асалоды, як жыць у сваёй айчыне ў поўнай бяспецы, ні з кім не біцца і не сварыцца, і каб ніхто яго не зняславіў ці пакалечыў або паквапіўся на яго дабро...”

Статут ВКЛ (1588)

Галоўны Трыбунал ВКЛ, кніжка 1586 года

паўплывалі красамоўства і веды права Льва Сапегі (які сам браў ранаў трыяду ў судзе), што ўражаны кароль вырашыў наблізіць разумнага хлопца да сябе. А можа, адыграла пэўную ролю заступніцтва Радзівілаў? Хутчэй за ўсё, і тое, і другое. Так у 1579 годзе Сапега патрапіў у двор Стэфана Баторыя. Малады шляхціц становіцца каралеўскім дваранінам, а ў 1580 годзе — каралеўскім сакратаром. У 1581 годзе Сапега стаў літоўскім пісарам.

ГАЛОЎНЫ ТРЫБУНАЛ ВКЛ

У 1581 годзе Сапега дабіўся ўтварэння ў ВКЛ Галоўнага Трыбунала —вышэйшага апеляцыйнага суда. Рашэнні яго мелі моц пастаноў сойма, маршалкам якога за сваё жыццё Сапега абіраўся некалькі разоў. І пайшоў на ўтварэнне Тры-

буналу Сапега не проста так. У 1578 годзе соймавым рашэннем быў створаны Каронны трыбунал (у Польшчы). Таму Сапега, каб падкрэсліць, што Вялікае Княства Літоўскае, Рускае і Жамойцкае не горшае за Польскае каралеўства, як бы сказалі зараз сучаснікі, пралабіраваў такі самы вышэйшы суд для сваёй краіны. У 1582 годзе Сапега абіраецца паслом на сойм, а ў наступным неадлучна знаходзіцца пры каралеўскім двары.

У 1585 годзе Леў Сапега, дзякуючы шлюбу з дачкой Крыштапа Радзівіла Перуна, становіцца літоўскім падканцлерам. Дзеля сваяка Крыштапа Радзівіла адмовіўся ад гэтага тытула. У наступным, 1586 годзе Сапега атрымаў прывілей на Слонімскае судовае староства, і з гэтай прычыны Слоніма літаральна расквітнеў і пераўтварыўся ў значны культурны і эканамічны цэнтр.

Вельмі важнай вяхой жыцця Льва Сапегі, нароўні са стварэннем Галоўнага Трыбунала ВКЛ, з’яўляецца выданне трэцяй рэдакцыі Статута ВКЛ (1588). Матывацыя Сапегі, як і ў тым выпадку, была перш за ўсё патрыятычная.

ДЫПЛАМАТЫЯ — МОЦНЫ АРГУМЕНТ

Каб радыкальна “размежавацца” з палякамі ў рамках феадальнай федэратыўнай рэспублікі і прымусіць іх гля-

дзець на ВКЛ як на цалкам самастойную краіну, з’яднаваную з Каралеўствам толькі соймам і адзіным манархам, Леў Сапега і Ян Глябовіч пайшлі на рызыкаўны крок. Дыпламатычнымі захадамі яны прымусілі караля і вялікага князя Жыгімонта Вазу зацвердзіць Статут толькі пачаткай ВКЛ ды подпісамі Льва Сапегі і Габрыэля Войны. Артыкулы новай рэдакцыі Статута “замацоўвалі палітыка-прававы статус ВКЛ як суверэннай дзяржавы ў складзе Рэчы Паспалітай, якая хоць і пайшла на саюз з Польскім каралеўствам, але імкнулася да перасаснавання ўмоў Люблінскай уніі. Статут выразна забараняў польскім феодалам атрымаваць пасады і землі ў Княстве, паправаў весті справядлівасці ў судах на беларускай мове. На каранацыйным сойме 1588 года Леў Сапега атрымаў ад караля і вялікага князя выключнае права на друк Статуту”.

У далейшым Леў Сапега быў і паслом на сойм, браў удзел у пасольствах, падпісаў мірныя дамовы і да самай смерці веў актыўнае грамадска-палітычнае жыццё. Клапаніўся пра архівы ВКЛ. І ў адрозненне ад сумнавядомага Іасафата Кунцэвіча, апантанага ідэяй як мага хутчэй пашырыць уніятву ў Рэчы Паспалітай, Сапега быў больш стрыманы. І назіраючы за дзейнасцю Кунцэвіча, не раз папярэджаў таго, што ад яго больш шкоды, чым карысці, і што для самога Кунцэвіча справа можа скончыцца кепска. Так урэшце і сталася. Узбунтаваны праваслаўны віцебскія месцічы і казакі ў 1623 годзе забілі Кунцэвіча...

ПАМЯЦЬ

Многа добрага можна яшчэ сказаць пра гэтую славетную постаць. Але так як пра Сапегу выйшла безліч публікацый і кніг, зняты дзесяткі дакументальных стужак, мы завершым нашае апавяданне згадкай, як у Беларусі ўшанавана яго асоба.

Па-першае, у Лепелі і Слоніме ў гонар Льва Сапегі ўсталяваны выдатныя помнікі. Яго імя носяць вуліцы ў Мінску і Магілёве, а таксама плошча ў Слоніме. Нацбанк Беларусі выпусціў памятную манету, а Белпошта — марку.

Зміцер ЮРКЕВІЧ

Надмагілле Льва Сапегі і яго жонкаў у касцёле св. Міхала ў Вільні

У многіх партызанскіх атрадах і брыгадах у гады Вялікай Айчыннай вайны выпускаліся баявыя лісткі, насценныя газеты і рукапісныя часопісы. Матэрыялам для падачы баявой хронікі служылі шпалеры, нямецкія карты ці іншая папера вялікага фармату. Такім чынам, партызанскія летапісы, якія захаваліся да нашых дзён, сталі ўнікальнымі помнікамі народнай творчасці, крыніцамі вывучэння гісторыі партызанскай барацьбы.

Рукапісны часопіс "Партызан" № 4

Баявы лісток за чэрвень 1944

Рукапісны часопіс "Мститель" № 4

Помнікі партызанскай творчасці

21 лістапада 1943 года штаб 27-й Нараўлянскай брыгады былой Палескай вобласці разаслаў па ўсіх атрадах "Зварот да партызанаў і партызанак", у якім выкладзена неабходнасць "увекавечыць памяць партызанскай барацьбы з нямецкімі захопнікамі ў Нараўлянскім раёне шляхам стварэння рукапіснага часопіса "У барацьбе за Радзіму". У гэты часопіс рэкамендавалася змяшчаць артыкулы саміх лясных воінаў, іх камандзіраў, апаваднанні, вершы, іншыя формы літаратурнага мастацтва аб ваенным часе, жыцці і побыце партызан, а таксама малюваць партрэты лепшых байцоў і паходных карціны.

Дарэчы, у афармленні падобных насценных газет, лістоў і рукапісных часопісаў удзельнічалі не толькі самадзейныя мастакі, але і многія прафесіяналы, якія сталі на шлях узброенай барацьбы з захопнікамі. У гады вайны былі шырока вядомыя майстры Леанід Бойка, Сяргей Раманаў, Мікалай Гудзіў, Георгій Беразоўскі, Соф'я Лі, Уладзімір Суверхаў, Мікалай Гурло, Фёдар Зеляноў і мноства іншых творцаў, якія пакінулі след у гісторыі партызанскага жыцця і перадалі свае работы ў Маскву. Работы служылі антыфашыскай агітацыі падчас вайны.

У насценным друку асвятляліся розныя пытанні партызанскага жыцця: нататкі аб баявых аперацыях, адпачынку, крытыка парушальнікаў ваенскай дысцыпліны. Выпускаліся і святочныя нумары — да Новага года, 8 Сакавіка, Дня Чырвонай арміі ды іншых памятных дат.

Цікава пачытаць урывкі з гэтых газет-дакументаў. Старэйшы падрыўны групы атрада "Дзядзі Колі" Мінскай вобласці Якаў К. у нататцы "Мой падарунак" апісвае аперацыю па падрыве варажой аўтакалоны: "Група набліжалася да аўта-

магістралі. З кожным крокам злавеснае гуркатанне матораў фашысцкіх машын становіўся ўсё бліжэй. Група выйшла на ўскрай лесу. Пачало цягнуць. Я пакінуў прыкрыцце і з супрацьтанкавай гранатай папоўз да магістралі. Забраўшыся ў кювет, стаў чакаць. З'явіліся дзве аўтамашыны. Прапусціўшы першую, я кінуў гранату ў заднюю машыну. Імгненне — і яна ўзрвалася. Прымі, маші-Радзіма, мой сіцілы падарунак". А камандзір аддзялення гэтага атрада Прахвацілаў абавязваў са сваім аддзяленнем у гонар 26-й гадавіны Чырвонай арміі зладзіць засаду на шашы і ўсталяваць 100 "калючак", якія перашкаджаюць рух машын ворага.

Баявы лісток атрада "Бура" паведамляе аб аперацыі, у выніку якой была знішчана тэлефонная сувязь паміж нямецкімі гарнізонамі ў шэрагу вёсак Барысаўскага раёна. А бранябойшчыкі атрада "Камунар" у сваім лістку за 9 лютага 1944 года рапартавалі аб дыверсіях на чыгуны, дзе адзначалі, што пашкоджана шэсць паравозаў, і хвалілі самых актыўных байцоў.

Цяжка перажывалі партызаны гібель сваіх таварышаў, за якіх кляліся адпомсціць. Спецыяльны нумар баявога лістка атрлада імя Чапаева Мінскай вобласці прысвечаны памяці загінулага начальніка штаба В. А. Каралёва. Па даручэнні камсамольскай арганізацыі партызан Паўловіч пісаў: "Мы, камсамольцы 2-й роты, бяром на сябе абавязак жорстка адпомсціць гітлераўскім катам за нашага гераічна загінулага баявога камандзіра і блізкага таварыша. За яго смерць знішчым некалькі дзясяткаў гітлераўцаў, пусцім пад алхон некалькі варажых эшалонаў. Будзем жа такімі змагарамі, якім быў таварыш Каралёў!"

А ў баявым лістку партызанскага атрада "Разгром" змешчаны некралог і натат-

ка "Баявыя сябры" аб гібелі партызан Мікалая Ціхановіча і Мікалая Аляхновіча. Таварышы па зброі пісалі: "Мы ўсе цяжка перажываем гэтую страту і ніколі іх не забудзем. Мы не прабачым ворагу іх смерць і яшчэ больш будзем помсціць".

Насценны друк асвятляў таксама пытанні побыту, умоў жыцця, санітарый. Так, у насценгазете асобнага атрада імя М. І. Калініна за жнівень 1943 года змешчана такая нататка: "Ужо некалькі разоў гаварылася на зборах і пісалася ў нашай газете аб дрэннай працы кухні, але да гэтага часу парадку там няма. Нядаўна адбылося тое, што цяжка было і чакаць. У кацёл трапіла некалькі кавалкаў мяса са скурай і поўсцю. Гэта выявілася толькі тады, калі

У насценным друку асвятляліся розныя пытанні партызанскага жыцця: нататкі аб баявых аперацыях, адпачынку, крытыка парушальнікаў ваенскай дысцыпліны. Выпускаліся і святочныя нумары — да Новага года, 8 Сакавіка, Дня Чырвонай арміі ды іншых памятных дат. Насценныя газеты асвятлялі таксама пытанні побыту, умоў жыцця, санітарый. І вялікую ўвагу надавалі ўмацаванню дысцыпліны.

людзі атрымалі ежу і пачалі сніданак. Пытанне, а дзе была кухар Надзя, калі накладала мяса ў кацёл? Куды глядзеў старшыня Міша? У нас ёсць усе ўмовы для наявадзення парадку на кухні, трэба толькі больш ініцыятывы і жадання з боку асоб, пастаўленых на гэтую працу".

Лекар атрада імя В. І. Чапаева Максімаў у нататцы "Прыкметы сыпного тыфу" заклікае партызан да чысціні і акуратнасці: "Трэба ўсімі спосабамі змагацца з вавасцю. Пэўную ўвагу трэба звярнуць на нехайнасць таварышаў. Ахоўваючы сваё

Газета насценная "Жуковец" № 2

здораўе, кожны баец павінен быць моц партызанскіх атрадаў". Вялікую ўвагу надаваў партызанскі друк умацаванню дысцыпліны. Былі выпадкі ў атрадах п'янства і злачынства на гэтай глебе. Камандаваннем брыгады і атрадаў вяліся пастаянныя меры ўздзеяння, аж да расстрэлу. Амаль у кожным нумары павяяраліся крытыцы партызаны, якія ўчынілі тую ці іншую правіну.

Так, у адным з нумароў баявога лістка атрада імя Ф. Э. Дзяржынскага крытыкуецца партызан Харкоў, які

ночы праз дах залез у пякарню і выраў прыгатаваныя поварам на сніданак катлеты. А ў баявым лістку 2-й роты атрада "Разгром" ад 23 снежня 1943 года паведамляецца аб фактах рабавання мірнага насельніцтва: "Нядаўна аддзяленне Т. Клімчука забрала карову ў грамадзяніна вёскі Забралдзе. Карову зарэзалі і раздалі мяса абыкуды. Ініцыятарамі гэтай ганебнай справы былі Клімчук і Камко. Камандаванне павінна строга спытаць за такіх ўчынік".

Шмат і часта партызанскі друк пісаў пра жанчын-партызанак. Асабліва вылучаліся святочныя нумары насценных газет, баявых лістоў і рукапісных часопісаў, прысвечаныя Міжнароднаму жаночаму дню. У баявым лістку 3-й роты партызанскага атрада "Барашьба" брыгады "Народныя мсціўцы" паведамлялася: "У нашай роце дзюўчаты са зброяй удзельнічаюць у паходах, засадах, у разгромах гарнізонаў і нясуць караўную службу. Тыя, якія не маюць зброі, працуюць для забеспячэння харчаваннем роты і дагля-

даюць хворых і параненых. І кожная праца, якая выконваецца дзюўчатамі нашай роты, выконваецца добрасумленна і з гонарам. Перадаваў дзюўчаты 3-й роты — М. Грыбоўская, І. Сліжвіч, Я. Трайкоўская і іншыя. Бярэце з іх прыклад".

У святочным нумары 8 сакавіка 1944 года насценная газета атрада "Разгром" змясціла фатаграфію лепшых партызанак: Анастасіі Дзяржач, Надзеі Міхейчык і Зінаіды Пляшкевіч, якіх камандаванне брыгады прадставіла да дзяржаўных узнагарод.

А ў насценгазете 115-га асобнага партызанскага атрада Магілёўскай вобласці паведамляецца: "Любу Карчмар і Дзіну Малькову ведаюць не толькі ў нашым атрадзе. Гэта яны ў спіку і ў непагадзь босыя ішлі разам з атрадам на падрыў палатна чыгункі, актыўна ўдзельнічалі ў баях з нямецкімі катамі пад Магілёвам, у Казулічах, у Любушаных і Запруддзі. Хоць мазлі і на босых нагах ім назалялі, Люба і Дзіна на прывалах і на адпачынку ў лагерах спявалі песні аб любові і адданасці народу, сваёй Радзіме, аб гераічнай барацьбе Чырвонай арміі і партызан з фашыстамі".

У крытычных нататках, якія змяшчаліся ў насценных газетах, даставалася і жанчым-партызанкам, што парухалі дысцыпліну. Так, у насценгазете 4-й беларускай партызанскай брыгады былой Вілейскай вобласці ў нататцы "Роля жанчын у атрадзе" падвяргаецца крытыцы камсамолка-разведчыца Рая В., якая, будучы разведчыцай ужо два месяцы, "не дала ніводнай правільнай звесткі, а толькі карыстаецца чуткамі мясцовага насельніцтва. Нельга сказаць, што Рая не можа справіцца з гэтай задачай, але занятая іншымі справамі ў сваіх асабістых інтарэсах. Яна вырашыла завесці сямейнае жыццё... Сямейнае жыццё не пагарджаецца, але яно не павінна перашкаджаць вашай працы". А насценгазета атрада "Разгром" раскрытыкавала партызанку Краснову Ганну, якая "быўшы на пасту, вырашыла выкарыстаць гэтыя гадзіны для любоўнага спатання. Забыўшыся на свае абавязкі, яна дзятліла свае любоўныя панучы з партызанам Коршунам, не заўважаючы, што робіцца навокал... Не да твара Красновай і вельмі сорамна перад усімі партызанамі, перад Радзімай..."

Нароўні з афармленнем баявых лістоў, насценных газет і рукапісных часопісаў многія камандзіры брыгад і атрадаў 8 сакавіка выдавалі святочныя загады. Яны правіла, такія загады заканчваліся лозунгамі: "Няхай жыве Міжнародны жаночы дзень! Слава нашым доблесным жанчым-партызанкам!". І гэта таксама было справядліва, бо сумеснымі намаганнямі яны даказалі, што таксама могуць годна барацьбіць Радзіму.

Генадзь БАРКУН

Чытайце ў наступным нумары:

Як жывуць сталічныя ўстановы культуры?
Пра гэта ў інтэрв'ю "К" распавядзе начальнік упраўлення культуры Мінгарвыкама Віталь Брэль.

Ці вернецца Гавязна на карту рэспублікі?
Аграгарадку ў Стаўбцоўскім раёне спрабуюць надаць гістарычную назву.

БЕЛАРУСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8.
Тэл. +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66

- Пастаянная экспазыцыя.
- Выстава "Генацыд беларускага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны". Да 11 красавіка.
- Вystаўка "Лічы на сэрцы", прымаркваная да 100-годдзя з дня нараджэння М.А. Савіцкага. Экспазыцыя створана пры садзейнічанні Музея гісторыі горада Мінска, Беларускага дзяржаўнага архіва кінафотадонакументаў. Да 19 красавіка.
- Выстава "Аляксандр Дзітлаў. Да 110-годдзя з дня нараджэння". Да 21 кастрычніка.
- Анлайн-выстава "Халакост: знішчэнне, супраціў, выратаванне" Навукова-асветнага цэнтру "Халакост".

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Новы выставачны корпус на вул. К. Маркса, 24

- Выставачны праект "Ад партрэта да шаржа", прысвечаны творчасці мастака Міхаіла Ліоўкоўскага. Да 3 красавіка.
- Выставачны праект Анаоль Анкейчык. "Агонь душы і сэрца жар". Да 3 красавіка.
- Выстава "В.К. Бялінціцкі-Біруля. Да 150-годдзя мастака". Да 10 красавіка.

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 397 01 63 (экспурсійнае бюро)

- Пастаянныя экспазыцыі.
- Выставачны праект "Ніна Пілюзіна. Разам з сонцам". Да 17 красавіка.
- Выстава "Памяць народа. Вялікая Айчынная вайна ў мастацтве", прымаркваная да Года гістарычнай памяці. Да 17 красавіка.
- Сумесны выставачны праект Мастоцкага музея Рэспублікі Беларусь, Музея гісторыі горада Мінска і Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны "Міхаіл Савіцкі".

Да 100-годдзя з дня нараджэння". Да 18 красавіка.
■ Выстава "Пад знакам рыбы. Жывапіс Глеба Отчыка". Месяц знаходжання – Арт-кафа. Да 19 красавіка.

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВИЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВОІ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 358 88 78

- Пастаянныя экспазыцыі.
- Тэматычная праграма "Ад Даравальнай нядзелі да Вялікадня". Групу фарміруюць па папярэдням запісе. Да 23 красавіка.
- Спектакль тэатра ценю "Сядзібы прывід". Па папярэдням запісе кожную суботу а 12-й і 16-й гадзінах. Для арганізаваных груп кожную гадзіну штодзённа.
- Квэст-гульня "Таямніцы старажытнай сядзібы".
- Сожэтная гульнявая праграма "Метамарфозы ў сядзібным доме". Удзельнікі пазнаёмяцца з традыцыйнымі маскарнамі паказу XVIII стагоддзя і – з далагомай інтэрактыў – з экспанатамі музейнай калекцыі.
- Сожэтная гульнявая праграма "Мова вевара". Удзельнікі пазнаёмяцца з культурай вевара розных часоў і народаў, навукамі мове вевэрных знаёку і мастацтву зносін.

МУЗЕЙ В.К. БЯЛІНЦЫКА-БІРУЛІ У МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
Тэл. 8 (0222) 65 07 57, 65 88 00

- Пастаянная экспазыцыя.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДАГА МАСТАЦТВА У В. РАЎБІНЦЫ

Спарткомплекс "Раўбіны", Мінскі раён.
Тэл.: 507 44 69

- Пастаянная экспазыцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЦЭНТР СУЧАСНЫХ МАСТАЦТВАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 47
Тэл.: 242-78-14
Час працы: серада-ндзеля з 12:00 да 20:00

- Фотараект "3 цемныя". Да 3 красавіка.
- Выставачны праект "Зачараванні Далакруа". Да 29 мая.
- г. Мінск, вул. Няжасова, 3.
Тэл.: 399-09-78
- Выстава "Майстэрні часу: Міхаіл Савіцкі і яго вучні", прысвечаная 100-годдзю з дня нараджэння Міхаіла Савіцкага. Да 2 красавіка.
- Праект Таццяны Савік "Дэканструкцыя", рэалізаваны ў межах праграмы НЦСМ па падтрымцы маладых мастакоў White Room. Да 3 красавіка.
- Выставачны праект "Джаз! Катлі! Васна!". Да 24 красавіка.

Рагуша:
Пастаянная экспазыцыя:
■ "Гарадское самакіраванне ў Нясвіжы ў XVIII – 1-й палове XIX стст."
■ "Нясвіж у міжваенны час. Людзі падзеі".
■ Калекцыя гадзіннікаў XIX – XX стст "Культура часу".
3 фонды музея-запаведніка.

Мерапрыемствы:
■ Экскурсія з элементамі гістарычнай гульні "Музейныя вандруўкі".
■ Квэст "Карта самі каралеўстваў".
■ "Дзень нараджэння ў Рагушы". Група да 12 чалавек ад 6 да 11 гадоў.
■ "Дзень нараджэння ў Карамелькай (Лол Пчолкай)". Група ад 4 да 10 чалавек ад 4 да 12 гадоў.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.л. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70

- Пастаянная экспазыцыя.
- "Васновы вакацыі ў музеі": для школьнікаў і іх бацькоў – экскурсіі, музейныя заняткі і квэсты. З 26 сакавіка па 3 красавіка. Даведкі па тэлефоне: +375 159636270, +375 159636290.
- Квэст "Белы слон". 9 красавіка. Пачатак у 15:30. Даведкі па тэлефоне: +375 159636232, +375 159636270 (з 9.00 да 18.00).
- Выстава "Белая зброя краін свету". 1-ы адрсек Паўночнага корпуса Мірскага замка. Да 19 чэрвеня.
- Віртуальныя экскурсіі па выставах: "Аб'ядноўваючы прастору і час: беларускія землі на картах XVI – XVIII стст."; "На адным полі ваюры".
- Аглядны і тэматычныя экскурсіі.
- Экскурсіі з элементамі тэатрызацыі для дзяцей і дарослых.
- Сямейная квэст-экскурсія "Легенды і паданні Мірскага замка" (група ад 2 да 5 чалавек).
- Тэматычная экскурсія з элементамі квэсту для дзяцей "Інтрыгі Купідона".
- Тэматычная экскурсія "Падарожжа ў часе" для дзяцей маладога школьнага ўзросту па асноўнай музейнай экспазыцыі.
- Музейныя заняткі для дзяцей сярэдняга школьнага ўзросту: "Святочная стравя для князя па старадаўнім

Палацавы ансамбль:

- Міжнародны выставачны праект "Castrum doloris. Пахавальны цырыманяль нясвіжскага двара". У складзе пастаяннай экспазыцыі.
- Выставачны праект Максіма Петрулі "deКанструкцыя". Да 3 ліпеня. У складзе пастаяннай экспазыцыі.
- Выстава-атракцыя па матывах творчасці ветэрана беларускай анімацыі, мастака і рэжысёра Аль Маццоўскаўскай "Час – хуткая рака" ў рамках мерапрыемстваў па правядзенні Года гістарычнай памяці. Да 30 чэрвеня.
- Віртуальная выстава "Нясвіж – здыбкат сусветнай культуры".
- Віртуальная выстава Паўла Татарнікава "Магнацкія дзверы і замкі Беларусі".

Установа адукацыі "Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў"
аб'яўляе конкурс на заняццэнне пасады прафесарска-выкладчыцкага складу:
– дацэнт кафедры графічнага дызайну;
– старшы выкладчык кафедры рэжысуры кіно і тэлебачання;
– старшы выкладчык кафедры скульптурны;
– выкладчык кафедры рэжысуры кіно і тэлебачання.
Тэрмін падачы заяў – адзін месяц з дня апублікавання аб'явы. Заявы і дакументы, згодна з Палажэннем аб конкурсе, падаваць на імя рэктара акадэміі на адрас: 220012, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 81, адрэс кадараў, тэлефон: 366 93 41

Асоба, гістарычная постаць

Леанід Шчамялёў, "Партрэт Якуба Коласа"

Да 140-годдзя з дня нараджэння Якуба Коласа Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей нашага пэснера разам з Нацыянальным мастацкім музеем і Музеем Янкі Купалы зладзіў дзямі ў сваіх сценах выставу "Якуб Колас у творчасці мастакоў".

У экспазыцыі – партрэты. Некаторыя з іх прыкметлівыя, пісанія з натуры. Але большасць – па ўяўленні. І чым бліжэй да нашых дзён, тым болей Колас паўстае на іх не як канкрэтны чалавек з характэрнымі, уласцівым толькі яму рысамі ў канкрэтным асяродку, але як асоба-знак, асоба-сімвал на ўмоўным фоне і ва ўмоўным атачэнні. Скажам так, нахштат святога на іконе.

Даволю сабе меркаванне, што для мастакоў праца над вобразам Якуба Коласа заўжды была нялёгкаю. Рэч у тым, што ў абліччы нашага пэснера не было нічога асаблівага. Нічога такога, што вылучала б гэты твар, гэту постаць з натоўпу. Гэта Купала нават вонкава выраменьваў шліхтэннасць, Багдановіч – выразнаю інтэлігентнасць у сплучэнні з прывабнасцю маладоці. А Колас, асабліва ў сталья гады, гэты мажны дзядзька з кійком; чалавек ад сахі, якога лёгка ўявіць на сялянскім падворку. Нават касцюм з гальштукам яму нібыта не надта пасуе. Ну нічога ад генія. А між тым – геній!

Мяркую, што выявіць праз звычайную знешнасць Коласа ягоны багаты ўнутраны свет здолеў толькі адзін мастак – Уладзімір Стальмашонак. Ягоны партрэт Якуба Коласа, напісаны ў 1966 – 1967 гадах, шырокавядомы. У ім гарманічна сплучаныя канкрэтыка і вобразная абгульненасць. Прытым што сапраўды падобна на ікону... На гэтай выставе згаданы партрэт не прадстаўлены хутчэй за ўсё таму, што для ягонага эфектнага экспанавання патрэбна прастора болейшая за невялікія, камерныя залы мемарыяльнага музея.

Але і без яго ёсць што паглядзець. Да вобраза Якуба Коласа ў розныя гады звярталіся як мастакі першага шэрагу, так і творцы менш вядомыя грамадзе. У экспазыцыі работы Валянціна Волкава, Янкія Кругера, Зянона Паўлоўскага, Леаніда Шчамялёва, Мікалая Кірзэва, Уладзіміра Сулкоўскага, Івана Рамановскага... На некаторыя карцінаў Колас разам з Купалам.

Так што на прыкладзе асэнсавання мастаком вобраза канкрэтнай асобы можна прасачыць стыльваю эвалюцыю беларускага мастацтва з 20-х па 90-я гады мінулага стагоддзя.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

КУЛЬТУРА

ШТОПТОНІЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ ГАЗЕТА ДЛІ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА). Выдаецца з кастрычніка 1991 года. Заснавальнік – Міністрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА". Дырэктар — ДУПЕВІЧ Віктар Іванавіч. Першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Прыёмная: (017) 334 57 41. 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Чашчэвты лавер. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Галоўны рэдактар — КРЬЎІАНОС Аляксандар Паўлаў; рэдактар агульнага: Яўген РАПІН; аглядальніцкі рэдакцыі: Надзея БУНЦІВІЧ, Антон РУДАК, Павел САПАЎЕЎ, Ілья СВІРЫ, Юры ЧАРНЯКЕВІЧ, Данііл ШЫ-КА, Эмаіль ЮРКЕВІЧ; мастацкі рэдактар — Наталія СВЯД. Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by.

Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чашчэвты лавер. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Аўтары допіскаў павялічваюць ім'я і імя па бацьку, паштарныя звесткі (нумар паштарту, дату выдання,

кім і капі выданыя паспарты, асабісты нумар), асирова месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рупакі не рывіраюцца і не вяртаюцца. Меркаваны аўтар можа не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары неадказна за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы. © "Культура", 2022.

Наклад 3101. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісана ў друку 01.04.2022 ў 20:00. Замова № 776. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". 220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004.